



Julkort under olika epoker
- en kvalitativ studie av julkortens utseende

Jannika Antell

Examensarbete för Estenom (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för Skönhetsbranschen
Vasa 2013



EXAMENSARBETE

Författare: Jannika Antell
Utbildningsprogram och ort: Skönhetsbranschen, Vasa
Inriktningsalternativ/Fördjupning:
Handledare: Anna-Lotta Mörk & Jaana Ylimartimo-Nyback

Titel: Julkort under olika epoker – en kvalitativ studie av julkortens utseende

Datum Våren 2013

Sidantal 49

Bilagor

Abstrakt

Syftet med detta lärdomsprov är att göra en kvalitativ studie om hur julkortens utseende, färg och form har förändrats. Studien görs för att bevara en av våra viktigaste traditioner, nämligen att skicka julkort. Branschmänniskor har också nytta av studien genom att få inspiration och kunskap om färg, form och komposition. Studien strävar efter att ge svar på följande fråga: Hur har julkortens utseende förändrats från 1950-2000? Dokumentstudier av julkort har använts som datainsamlingsmetod, och bildanalys av julkort som dataanalysmetod.

På 1950-talet var julkorten gjorda på tjockt och strävt papper och formatet var litet. Klädsel och frisyrier som var typiska för 50-talet, såsom långkappa, kvinnlig frisyr med utsvängda lockar och accessoaren muff, som inte är så vanlig idag, fanns med. Tomten var liten till storleken och texten hade ett gammaldags kalligrafiliknande utseende. På 1960-talet illustrerades korten inte i lika stor utsträckning. Det blev istället populärt att fotografera arrangerade motiv. Tomten var fortfarande liten och korten fick standardstorlek och blev mer böjbara. På 1970-talet skedde inga stora förändringar. Korten var böjbara och tillverkade i standardstorlek. Jenny Nyströms illustrationer förekom och tomten var liten. Julkorten från 1950-1970 var aningen kalla i nyansen.

På 1980-talet gjordes korten på tunna specialpapper och formatet var högre än standardstorlek. Inuti kortet fanns en utvikbar 3-D bild. Tomten hade nu blivit stor till storleken. Dekorationer blev vanligt så som bårder och pålimmat glitter. På 1990-talet var djuren illustrerade till tomtar. Korten var stadiga och glansiga och i standardstorlek. Text skrevs i guld och stilen var modern med tunna bokstäver. På 2000-talet fanns det mycket detaljer i guld och korten innehöll längre texter, ordspråk och ramar. Julkorten från 1980, 1990 och 2000 var detaljrika och innehöll starka och varma färger.

Språk: Svenska Nyckelord: Julkort, estetik, komposition, färg, kreativitet, tradition.

BACHELOR'S THESIS

Author: Jannika Antell
Degree Programme: Beauty and Cosmetics, Vasa
Specialization:
Supervisors: Anna-Lotta Mörk &
Jaana Ylimartimo-Nybäck
Title: Christmas cards from different decades – a study of the looks of Christmas cards

Date Spring 2013 Number of pages 49 Appendices

Summary

The purpose of this bachelor's thesis is to conduct a study examining how the looks, color and shape of Christmas cards have changed. This study is conducted in order to preserve one of our most important traditions: sending Christmas cards. People working with creativity can find this study useful by getting inspiration and knowledge of color, shape and composition. This study aims at answering the following question: How have the looks of Christmas cards changed during the years 1950-2000? Studies of documents have been used as the method of collecting data and analysis of Christmas cards as the method of analyzing data.

In the 1950s Christmas cards were made on thick paper and the format was small. Clothes and hairstyles which were typical during the 50s, such as long coats, female hairstyles with flared curls and the muff, which is not common today, were found on the cards. The size of the Santa Claus was small and the text looked old. In the 1960s the cards were not illustrated so often. Instead it became more popular to photograph arranged motives. The Santa was still small, the size of the cards was standardized and the material was more flexible. In the 1970s no major changes occurred. The cards were flexible and of standard size. Jenny Nyström's illustrations existed and the Santa was small. The nuance of the cards from the 1950s to the 1970s was a little cold.

In the 1980s the cards were made on special paper and the format was higher than the standard size. Inside the card there was an unfoldable 3D picture. The size of the Santa was now big. Decorations became common, such as borders and glitter. In the 1990s animals were illustrated as Santas. The cards were firm and glossy in standard size. Text was written in gold and the style was modern with thin letters. In the 2000s there were many golden details on the cards and they contained longer texts, proverbs and frames. The cards from the 1980s to the 2000s were rich in detail and contained warm, strong colors.

Language: Swedish Key words: Christmas card, aesthetics, composition, color, creativity, tradition.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Syfte och problemprecisering.....	2
3	Teoretiska utgångspunkter	3
3.1	Bildkomposition.....	3
3.2	Färg	8
3.3	Papper	10
3.4	Form.....	11
3.5	Estetik	13
3.6	Design	14
4	Teoretisk bakgrund.....	15
4.1	De kreativa faserna	15
4.2	Jenny Nyström	16
4.3	Traditioner och seder	19
5	Tidigare forskning	21
6	Undersökningens genomförande.....	24
6.1	Dokumentstudier.....	24
6.2	Bildanalys	25
6.3	Undersökningens praktiska genomförande.....	26
7	Resultatredovisning.....	28
7.1	Damen och tomten	28
7.2	Julklappsutdelning	30
7.3	Fåglarnas jul.....	32
7.4	Julfrid i hemmet	34
7.5	Djurens julafton	36
7.6	Midnattstomten	38
7.7	Sammanfattning av resultat	39
8	Tolkning	40
8.1	Damen och tomten	40
8.2	Julklappsutdelning	41
8.3	Fåglarnas jul.....	42
8.4	Julfrid i hemmet	43
8.5	Djurens julafton	43
8.6	Midnattstomten	44

9	Kritisk granskning	45
10	Diskussion	48
Litteraturlösteckning		

1 Inledning

Vi kommer dagligen i kontakt med mängder av bilder, fotografier, konst och design. Detta sker via olika dagstidningar, reklam, sociala medier och tv. Dagligen tar vi emot bilder med våra sinnen och tolkar dem medvetet eller omedvetet. Jag har själv alltid tyckt om att rita. När man gör kort får man utlopp för sin kreativitet och man har friheten att skapa något estetiskt vackert och originellt. Dessutom får man glädja en annan människa med ett eget tillverkat kort. Det som speciellt har fascinerat mig är olika slags kort så som gratulationskort, julkort och postkort. Det är kortens utseende som tilltalar mig. Därför blev jag intresserad av att ta reda på om det har skett stora förändringar i julkortens utseende. Syftet med examensarbetet är att ta reda på hur julkortens utseende, färg och form har förändrats från åren 1950-2000.

Sociala medier har blivit väldigt populära de senaste åren, och det har blivit vanligt att man skickar hälsningar till sina bekanta via t.ex. Facebook. Trots det så hänger traditionen att skicka julkort per post starkt kvar. Flera av mina bekanta tillverkar t.o.m. egna julkort som de skickar. Enligt Itella så har antalet skickade julkort hållit sig på samma nivå nu i flera år trots att man också kan skicka hälsningar elektroniskt. År 2011 skickade vi finländare nästan 40 miljoner julkort per post.

När jag berättar att jag studerar till estenom så får jag ofta frågan: estenom, vad är det för något? Det finns dock en liten grupp människor som känner till estenomutbildningen och den vanliga uppfattningen är att vi sysslar med make-up och hår. De har delvis rätt, men estenom har kunskap inom flera andra områden också. Estetiken omfattar så mycket mer än bara make-up och hår. Det är också en av orsakerna till att jag valde att göra något lite mera annorlunda. Jag tycker att det är intressant att man genom att använda färg, form och komposition på olika sätt kan skapa väldigt varierande och kreativa kort.

2 Syfte och problemprecisering

Syftet med examensarbetet är att ta reda på hur julkortens utseende, färg och form har förändrats från åren 1950-2000. Orsaken till att jag undersöker julkorten är att jag vill ta reda på hur färg och form har utvecklats genom tiderna. Det är viktigt att hålla kvar denna härliga tradition att skicka julkort. Folk behöver bli påmind om hur viktigt det är att varva ner och ta sig tid att skicka julkort till de som betyder mest för oss, nämligen våra nära och kära. Personer som kan ha nytta av examensarbetet är illustratörer, hantverkare som tillverkar egna kort, estenomer och andra branskmänniskor som vill ta till sig kunskap om färg, form och komposition samt människor som uttrycker sig kreativt och vill få inspiration.

Följande forskningsfråga har ställts: Hur har julkortens utseende förändrats från 1950-2000?

3 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel tas bildkomposition, färg och form upp. Till bildkomposition hör bildsammansättning, balans, kontraster, ljus och skugga, linjer samt viktiga tal. Färgernas och formernas betydelser, papper, estetik och design behandlas också. Ovan nämnda är grundläggande teman för studien, och därför beskrivs de. I underkapitlet design har jag valt att berätta om ett känt verk vid namn Monogram. Jag har inte upphovsrätt till bilden och kan därför inte ta med den, men jag anser att detta verk hjälper till att reda ut vad begreppet design är. Jag kommer inte att använda gyllene snittet i min bildanalys, men jag har ändå valt att ta med det i teorin.

3.1 Bildkomposition

Med komposition menas att sätta, ställa eller lägga samman. Oberoende av utsnitt och format så behöver en bild ha en ordnad form och komposition. Kompositionen måste stämma överens med bildens betydelse. En dramatisk bild komponerar man med starka kontraster och dynamiska diagonaler. Däremot om man vill skapa en lugn bild så skall kompositionen vara mycket mjukare. En konstnär jobbar med olika element så som linjer, former, ytor, kontraster och färger. Elementen läggs samman och bildar kompositionen. Det är viktigt att det finns något i bilden som attraherar mottagaren. Oftast attraherar bildhelheten, men det behöver också finnas ett dominerande utvalt element som man kan sätta blicken på först. Orienteringen är ytterst viktig. Mottagaren skall se en tydlig väg in i bilden och på vilket sätt och i vilken ordning de olika elementen skall läsas av. Mottagaren föredrar enkla bilder och väljer bort alltför belastade bilder. Om kompositionen är bra och konstnärlig så skall det vara möjligt att hela tiden upptäcka nya intressanta saker. Det är viktigt att fundera över balansen och spänningen mellan delarna i bilden. Olika effekter fås beroende på var de olika delarna finns i kompositionen. (Robertson 1987 s. 39; Sjöstedt 2002 s. 13-16; Bergström 2010, s. 180).

Bildsammansättning

En bild kan delas upp i förgrund, mellanplan och bakgrund. Genom att arbeta med dessa tre delar i en bild så får man djup. Landskapsbilder byggs ofta upp med denna metod. För att förstärka avstånd i en landskapsbild så tas föremål med i förgrunden. Detta gör att bilden får mera djup. En platt bild upplevs inte som särskilt intressant, och mottagarens öga rör sig inte så mycket över bilden. Däremot i en bild med djup så kan mottagarens blick röra sig långt över vidder. Oftast så befinner sig saker som är nära nere i bilden, och saker som finns långt bort är högre upp i bilden. För att få ett spännande resultat så går det att göra tvärtemot. Bilden blir på det sättet väldigt oväntad och chockerande. Det går att skapa djup på flera olika sätt, t.ex. genom att en sak i bilden täcker en annan eller skymmer delar av den. Den som iakttar bilden får uppfattningen av att den ena saken är i förgrunden och finns närmare, medan den andra finns i bakgrunden och en bit bort. Det går också att sätta ett stort bildelement i förgrunden, då uppstår ett djup till de andra bildelementen. Människor är visuellt vana med att stora element är närmare än små element. Genom att skapa en mörk förgrund så uppstår också djup. För att effekten skall bli ännu starkare så skall mellanplanet och bakgrunden vara djup. Skärpan påverkar också djupet. Om mellanplanet och bakgrunden är oskarp så uppfattas bilden som djup ur mottagarens synvinkel. (Sjöstedt 2002, s. 63; Hansson & Kristiansson & Palmqvist 2004, s. 106; Bergström 2010, s. 186).

Balans

Alla objekt som finns på en yta påverkar varandra. Utmaningen är att få text, bild och grafiska element att samarbeta på ett sådant vis att helheten inte lutar för mycket åt något håll. Om en kraftig bild placeras i ena hörnet eller om alltför kraftiga färger används så kan hela innehållet bli förstört. Med balans i ett konstverk menas hur färg och form är uppdelade för att åstadkomma en helhet som är harmonisk. För att uppnå balans kan innehållet ordnas antingen på ett symmetriskt eller asymmetriskt vis. Det mänskliga ögat tycker om symmetri eftersom balansen och ordningen blir tilltalande. En symmetrisk och axial komposition betyder att det väsentliga placeras centralt i bilden, t.ex. en person, ett

träd eller ett hus. En sådan bild är harmonisk och utstrålar lugn och kraft. Symmetrin kan i sin tur också göra en bild alltför tråkig. Med hjälp av asymmetri får bilden rörelse. I en asymmetrisk komposition finns personen, trädet eller huset i någon sida av bilden och detta skapar dynamik. Det handlar inte enbart om motivets placering utan även om hur mycket tomrum som frigörs. Vid asymmetrisk komposition kan tredjedelsindelning användas. Bilden delas in med hjälp av två osynliga sträck som ger tre delar, eller med fyra osynliga streck som blir nio delar. Dessa streck bildar ett dynamiskt rutsystem. Delarna fylls på ett sådant sätt att kontraster mellan större och mindre partier bildas. Bildens viktigaste del skall placeras i ett av kryssen. En bra asymmetrisk bild innehåller en spänning mellan större och mindre kontrasterande ytor. (Pettersson m.fl. 2004 s. 204; Bergström 2010, s. 181-183, 234).

Harmoni kan skapas med hjälp av ett gammalt hjälpmedel som kallas det gyllene snittet. Gyllene snittet bygger på ett proportionsförhållande av linjer där sträckan delas i proportionerna 1:1,618. Talet fås också från en formel som är: 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34. Två tal som ligger bredvid varandra adderas ihop och följande tal fås. Bilden delas upp med formeln och det som sker i bilden skall ske i den punkt där det gyllene snittets linjer möts. Denna punkt finns en aning från bildens mitt och också en aning från bildens tredelning. Harmonin skapar ett förhållande där jämvikt råder. Bilder som komponerats med det gyllene snittet får fina proportioner. Det finns inget bättre sätt att skapa harmoni än med det gyllene snittet. Harmoni är inte alltid det bästa, ibland behövs motsatsen, disharmoni. Det som sker i en bild med disharmoni får starkare rörelse, spänning och dynamik. Det är lättare att skapa disharmoni än harmoni. För att åstadkomma disharmoni så används linjer, ytor, punkter och kors som helt enkelt placeras på något annat ställe än i det gyllene snittet. (Robertson 1987, s. 38; Sjöstedt 2002, s. 96-99).

Kontraster

En gemensam egenskap för all slags grafisk form är att den bygger på kontraster. Dynamiken i kontrastrika bilder attraherar mottagaren. Fokus dras till den ljusaste delen i en annars mörk bild. En annan intressant bild är när en kontrast uppstår mellan ett litet och

ett stort bildelement. Bildens startpunkt utgörs av ett dominerande och kraftfullt element. I kompositionen skall krafter dirigeras på så sätt att starka motsatspar framträder. Motsatser har en tendens att dras till varandra och det är viktigt att hantera spänningen mellan ordning och kaos. Exempel på motsatspar är litet-stort, rakt-böjt, svart-vitt, mörkt-ljust, nära-långt bort, lätt-tungt, horisontalt-vertikalt och positivt-negativt. De vanligaste kontrasterna är form-, storlek-, styrke- och färgkontrast. Formkontrast fås när objektens former kontrasterar mot varandra. En mjuk rund form mot en hård kvadrat gör att en spänning uppstår. Storlekskontrast betyder att grafiska objekt är av olika storlek. Det är viktigt att variera storleken på objekten så att formerna upplevs som mer intressanta. Lika stora ytor gör att det fort blir tråkigt och kontrastlöst. Med styrkekontrast menas att ljusa och mörka partier används för att en kontrast skall uppstå. Om det finns text i bilden så kan delar av den göras kraftigare och mer kontrastrik. Färgkontrast skapas genom att använda olika slags färger eller bara färga en del av innehållet. Med hjälp av färg kan man ändra hur en specifik form uppfattas. (Hansson m.fl. 2004, s. 104; Petterson m.fl. 2004, s. 202-203; Bergström 2010, s. 184).

Ljus och skugga

Ljuset och skuggan är optiska fenomen som fungerar som informationsbärare och ger mottagaren möjlighet att förstå om det i bilden är natt, dag, ute eller inne. Ljuset ger också annan viktig information om hot, fara, säkerhet och trygghet. Med hjälp av ljus och mörker fås information om olika föremåls form och placering i dess omgivning. Vanligtvis så kommer ljuset uppifrån eller från sidan och skuggor uppstår i motsatt riktning. Mörka bilder ger en känsla av dramatik medan däremot ljusa bilder ger känslor av oskuld och frihet. Bildernas ljus och skugga spelar stor roll för mottagarens upplevelse och tolkning. En bild som helt saknar skuggor eller bara innehåller några ger ett hårt intryck. Skuggan hjälper till att förankra motivet och ger information om olika egenskaper. (Robertson 1987, s. 52; Hansson m.fl. 2004, s. 108; Bergström 2010, s. 188-189).

Linjer

En linje som är gjord med en linjal kallas rät linje. Däremot kallas en kurva för en böjd linje. Raka linjer kan vara svängda på olika sätt. Linjerna kan vara antingen lodräta, vågräta, diagonala eller sneda. Den räta linjen är hård medan en böjd linje är mjuk. När flera räta linjer i olika riktningar läggs ihop bildas en kantig och hård linje. Om flera böjda linjer sätts samman fås en mjuk och krokig linje. Linjerna kan vara sammanhängande eller avbrutna på något ställe. Linjen skiljer objekt eller delar från varandra och ger konturer till olika slags former. Linjerna berättar något om egenskaperna hos de områden som de omger. Linjer och ramar kan användas för att markera något som är viktigt. Den livligaste linjen är vertikalen eller lodlinjen, den har också den mest kraftiga rörelsen och riktningen. Den trögaste linjen och den linje som mest vilar är horisontalen. Diagonalen finns någonstans mellan vertikalen och horisontalen. Den diagonal som är mest effektiv börjar uppe i vänstra hörnet och går ner i det högra hörnet. Det grundar sig förstås på att människor i västvärlden läser från vänster till höger. När två linjer kolliderar med varandra uppstår spänning i bilden. Den kraftigaste spänningen uppstår när linjerna bildar kors eller kryss. (Ahnlund 1971, s. 14-16; Robertson 1987, s. 36; Sjöstedt 2002, s. 19; Hansson m.fl. 2004, s. 87).

Viktiga tal

Tal kan spela en stor roll för bildens komposition. Det finns vissa tal som nästan anses magiska, de är det heliga tretalet, fyrtalet och sjutalet. Med tal menas här antalet av objekt och inte själva siffran. Dessa tal är inte nya utan har använts under en lång tid. När dessa tal används på rätt sätt så kan bilden höjas helt ofattbart. Det räcker inte endast med dessa tal, det krävs mera, men de gör stor nytta. Tretalet förknippas med triangeln och kristendomens treenighet. Tretalet har dock ansetts heligt redan innan kristendomen. Fyrtalet grundar sig på de fyra elementen, årstiderna, korsets fyra streck och flera andra saker. Fyrtalet ses också i en rektangels eller en kvadrats fyra sidor. Om man adderar tre och fyra så får man det sista heliga talet, nämligen sju. Siffran sju står för bl.a. antikens sju underverk. Sjutalet ger spänning och balans åt en bild. En bild som har en bra rytm eller

ljussättning och även innehåller något av de heliga talen kan upplevas som magisk. (Sjöstedt 2002, s. 110-118).

3.2 Färg

Färgerna bidrar till att skapa och förstärka stämningar. Glada och trevliga färger i gult och rött skapar en positiv stämning, medan däremot färger som är mörka och går i grönblått ger en helt annan signal. Dessutom är det vanligt att man förknippar ljusa färger som något kvinnligt och mörka färger med manlighet. Vad man förknippar färgerna med är olika i olika kulturer. Det kan finnas stora skillnader i vad man associerar färgerna till. Färgerna förmedlar också information på olika sätt i olika sammanhang. Med hjälp av färger är det lätt att strukturera, och bilder hjälper till att lära ut. I en mängd sammanhang bl.a. arkitektur och industridesign används begrepp som funktionell färg och icke funktionell färg. En funktionell färg stöder och gör produktens fysiska och kommunikativa funktioner bättre. Icke funktionell färg gör att mottagaren blir förvirrad om en färg är motstridig. Funktionell färg är mycket användbart i visuell kommunikation och används främst för att skapa stämning, attrahera, informera, strukturera och pedagogisera. Färgbilder attraherar och påverkar mottagaren, och stora grafiska element i starka färger drar genast blickarna till sig. Färgestetik är både det som anses vara vackert och fult i fråga om färger, och dessutom färgernas inverkan på kropp och själ. Färgharmoni är alla färgkombinationer som kan blandas till neutral grått. De tre färgblandningarna som ger harmoni är rött och grönt, gult och violett och blått och orange. Om man istället utgår ifrån färgernas utseende är det mycket osannolikt att det går att ta fram enkla regler för färgharmoni. Många arbetar efter sin känsla och erfarenhet och struntar i teorin om färgharmoni. En stor del av människorna är av samma åsikt som konstnären Wassily Kandinsky som anser att färger är aktiva. Gult dras mot mottagaren och strålar utåt. Blått söker sig undan medan grönt är rogivande och står för den idealiska jämvikten. Rött är fartfyllt, men har en målmedveten kraft och rörelse i sig själv. (Sisefsky 1995, s. 65; Bergström 2010, s. 256-258).

Det finns inga regler för vad färgerna betyder, men det finns vissa generella betydelser. Människor är ibland oense när det gäller trovärdigheten av färgernas betydelse. Det som

gör saken ännu svårare är att de flesta färger har bibetydelser som är både bra och dåliga. Färgerna är viktiga för människor men väldigt svåra att definiera. Färgernas valör och intensitet kan påverka betydelsen. Om färgerna är klara förmedlar de intensiva känslor, medan de bleka färgerna signalerar motsatsen. Det finns ofta en koppling mellan hur man upplever färger och temperament. (Ryberg 1991, s. 34; Edwards 2004, s. 188-189).

Rött kopplas till fara och uppmärksamhet. Färgen är väldigt fysisk. Det är blodets, eldens, passionens och aggressionens färg. Man förknippar våld och krig med rött, och färgen är väldigt upplivande. Rött står för kärlek, dynamik och kraft. Vitt är färgen som tolkas väldigt olika beroende på kultur. I västvärlden står vitt för oskuld och renhet, och det syns ofta i religiösa sammanhang. Vitt förknippas med längtan efter det perfekta. Den vita färgen står för fred, klarhet och frihet. Färgen förknippas med snö och köld. Svart står för ondska, död, sorg och det förbjudna. Svart förknippas med mörker, mystik, elegans och natt. Svart är färgen för misslyckande och otur. Denna mörka färg står för synden, det olagliga och avundsjukan. (Ryberg 1991, s. 34-37; Edwards 2004, s. 189-192; Petterson m.fl. 2004, s. 80; Holm & Koehler 2005, s. 17).

Grönt står för balans och harmoni. Den gröna färgen förknippas med ungdom, hopp och glädje. Den gröna färgen är lite motsägelsefull. De positiva aspekterna är hälsa och växande. Det konstiga är att grönt också har en negativ bibetydelse som är sjukdom. Det finns en viss grön nyans som brukar kallas giftgrön. Grönt förknippas med gräs, grönska och skog. Gult har flera olika betydelser. Den gula färgen symboliserar lycka, solen, värme och guld. Gult står för det mentala, intellektet och kompetensen, men även för feighet, falskhet och svek. I naturen är gult en väldigt omtyckt färg som ger liv. Färgen förknippas ofta med påsken. Gult gör oss energiska. Blått är den mest motsägelsefulla färgen av alla. Den står för renhet, estetik och framgång, men även för auktoritet, sorgsenhet och det sjukliga och snuskiga. Mörkblå förknippas med makt och uniformer medan ljusblått står för lycka. Jungfru Maria avbildades ofta med blåa kläder som betyder trohet. Blått kan också symbolisera kyla och fattigdom samt himmel och hav. (Ryberg 1991, s. 35-36; Edwards 2004, s. 193-194, 195; Petterson m.fl. 2004, s. 80; Holm & Koehler 2005, s. 17-18).

Orange är färgen som har minst betydelser. Färgen symboliserar livskraft och vitalitet. Ofta förknippas orange med idrott och det fysiska. Orange är en mycket varm färg som symboliserar hetta och eld. Denna färg kopplas ihop med hösten. Orange verkar ha en bibetydelse av lättsinne och brist på ansvar och allvar. Brunt är en mörk färg som ofta anses vara ganska tråkig. Den bruna färgen förknippas ibland med armod och tristess. Brunt tycks vara en neutral färg som förknippas med jord, läder och solbränna. Purpur är också en väldigt mörk färg som symboliserar skugga och sorg. Den betyder också kunglighet, klass, värdighet och makt. Purpur och violett är färger som båda har en blandning av rött och blått, men violett är ljusare. Violett symboliserar andlighet, sårbarhet, inspiration och drömmande. Rosa är en romantisk, berusande och blommig färg. Färgen är vänlig och förknippas med nyförälskelse och kvinnlighet. Rosa kan också stå för något hemlighetsfullt och tyst, samt stå för det opålitliga. Grått är en dyster och depressiv färg. Den står för obeslutsamhet och osäkerhet. Grått förknippas med åldrande. Bibetydelsen av grått är att det inte finns starka känslor och att jag-känslan är mycket svag. (Ryberg 1991, s. 37; Edwards 2004, s. 198-200, 203; Petterson m.fl. 2004, s. 80; Holm & Koehler 2005, s. 17-18).

3.3 Papper

Det finns en otalig mängd olika sorters papperskvaliteter, och därför redovisas bara de viktigaste. Trähaltigt papper blir gult ganska snabbt. Därför används det bara till trycksaker som inte används särskilt länge, så som flygblad och tidningar. Träfritt papper blir däremot inte gult, och en formgivare väljer detta papper till fotografiska bilder och material som skall leva länge. Bestruket papper har en speciellt fin yta och passar bra för kvalificerat tryck av färgbilder. Bestruket papper kan vara både träfritt och trähaltigt. Obestruket papper har en yta som inte är behandlad, därför passar det bra för kopiering då färgpulvret lätt fastnar. Glättat papper har en blank yta och lämpar sig för avancerat tryck där kraven är stora på färgbildsätergivningen. Den blanka ytan ger reflexer och detta kan upplevas störande. Matt papper används i böcker och tidsskrifter. En matt yta gör det lättläsligt och störande ljusreflexer undviks. Färgat papper har blivit mer vanligt, och en formgivare har möjlighet att välja exakt den färg som önskas. Det färgade pappret brukar blekna efter en tid. Specialpapper finns oftast bara i små upplagor, och dessa papper ger intressanta och

ovanliga effekter när man trycker texter och bilder. Specialpapper kan ha väldigt mjuk och porös yta eller vara genomskinligt smörpapper. Miljövänligt papper används också. Det som verkligen inte är miljövänligt är att de flesta vita kvalitetspapper måste genomgå en blekningsprocess som innehåller farliga klorämnena. Dagens miljökrav har bidragit till att klorfria papper har börjat tillverkas, ifall vissa krav uppföljs fås svanemärkningen. (Bergström 2010, s. 252).

När en formgivare väljer papper behöver faktorer som budskap, text och bild, livslängd och kostnad och upplaga tas i beaktande. Pappret fungerar som en del av budskapet och därför skall ett passande papper väljas ut. Antingen papper som harmonierar med budskapet eller förstärker det. En fin inbjudan kanske behöver ett glättat papper. När text skall tryckas är det bäst att välja ett obestruket papper. Det fungerar bra för både synen och känslan. I en bok som innehåller detaljrika illustrationer och krävande fotografier används istället t.ex. högbestruket papper. Budskap som delas ut i brevlådor till hushåll trycks på ett billigt trähaltigt papper. Ett uppslagsverk behöver papper av mycket högre kvalitet, eftersom det skall bläddras i om och om igen under många års tid. Vid pappersvalet är ekonomiska aspekter viktiga att tänka på. Formgivaren behöver fundera noggrant vilket pappersval som görs när det är frågan om större upplagor. En större upplaga leder förstås till större totalkostnad. När det gäller små upplagor har pappersvalet liten inverkan på totalkostnaden, därför får formgivaren möjlighet att välja ett högkvalitativt papper. Överlag hör bestrukna papper till de dyraste. (Bergström 2010, s. 253).

3.4 Form

Ordet *forma* kommer från latin och betyder gestalt, utseende, form. Grafisk formgivare är en person som i sitt yrke jobbar med grafisk formgivning. Grafisk formgivning eller grafisk design står för planering och utformning av grafiska produkter och där utförande, layout, typografi, praktiska och estetiska perspektiv tas i beaktande. Med termen form menas hur formgivaren disponerar och fördelar illustrationer, fotografier, texter, rubriker, ikoner och logotyper på en yta. Med termen innehåll menas vad de olika delarna fylls med och hurdana tankar samt vilken slags information som förmedlas. Det går inte att skilja

form och innehåll åt, utan det sker en växelverkan hela tiden. Det finns ingen form före den har fått ett innehåll att gestalta och innehållet finns inte före det har tagit form. Det är ytterst viktigt att komma ihåg att det är innehållet som skall styra formen och inte tvärtom. Formgivaren har kunskap om att form inte kan rädda eller dölja en dålig idé eller förkastligt innehåll. En nolla är fortfarande en nolla trots att den är dekorerad med sirliga detaljer. Bristen på innehållet blir då ännu tydligare. (Pettersson m.fl., 2004, s. 13-14; Bergström 2010, s. 216).

Formen gör att mottagarens blick hittar rätt och innehållet gör att mottagaren förstår innehållet. Kopplingen mellan form och innehåll bildar det första intrycket och blir till budskapet. När form och innehåll sätts ihop bildas ett budskap. Det räcker inte endast med detta, utan man behöver också lägga till något speciellt. Därför sätter formgivaren till en intressant idé, dramatik, enkelhet, överraskning, finurlighet, mänsklig värme och en gnuttu humor. (Bergström 2010, s. 216).

När en fri konstnär skall börja sitt arbete är penslarna i handen och en ny målarduk är utspänd framför. Målarduken är en orörd yta och den fungerar som en spelplan där i princip allting är möjligt. I den visuella kommunikationen börjar formgivaren med en tom yta som startpunkt. Arbetet börjar nu, och en bra disposition av bilder och texter söks. Före tankarna, synen och handen rusar iväg är det viktigt att först fundera på vilket målet är och vad budskapet går ut på. Det är bra att skriva ner detta på ett papper. En erfaren formgivare formulerar utgångspunkten i ett personligt påstående, som visar riktningen för formgivningen. (Bergström 2010, s.223).

En formgivningsuppgift innehåller flera olika delar bl.a. strategi, format, text och bild. Planeringen är viktig, och här behövs ett visst förutseende över vad som kan ta längre tid än beräknat. Sortering skall ske så att man lätt ser vilket material som skall jobbas med. Sanering sker genom att se ur formens, innehållets och den tekniska synvinkeln, och förkasta sådant som inte är bra eller inte passar. Före arbetet startas görs en organisering. Skall arbetet ske ensamt eller i grupp, och vem kan göra vad. Kalkylering görs för att få en bild av ekonomin. Vilka är kostnaderna och kan man välja billigare alternativ. Slutligen får

formgivaren forma. Nu får tankarna, synen och handen spela fritt. Formgivningsarbetet har startat och är på väg mot ett budskap. (Bergström 2010, s. 223).

På idéstadiet testar formgivaren olika idéer med hjälp av skisser. Skisserna kan göras i princip var som helst och med vad som helst. Om en idé föds under lunchpausen kan skissen göras på en servett, annars kan det ske på datorn eller med papper och penna. Idéskisserna utvecklas sedan till kundskisser så att kunden får ta del av dem. Det är viktigt att inte börja utföra ett arbete utan att man först har provat att skissa. Även fast de finns bra dataprogram så går det snabbast och enklast att skissa för hand. Det krävs inte att man skall vara duktig på att teckna när man skissar, men det är till stor hjälp att ha kunskap i perspektiv, figurteckning, komposition, layout och typografi. Skisserna gör det möjligt att pröva olika slags idéer, samt att utveckla de som blir bra. (Hansson m.fl. 2004, s. 125; Pettersson m.fl. 2004, s. 63-64; Bergström 2010, s. 223).

3.5 Estetik

Ordet estetik kommer från det grekiska ordet *aisthetis* som betyder förmimelse. Definitionen av förmimelse är förmågan att uppfatta sinnesintryck. Estetik är en vetenskap om det förnimbara. Aristoteles var en grekisk filosof som föddes år 384 f.Kr. Aristoteles anser att allt som kallas för estetik skall ha en gemensam egenskap. Den här egenskapen skall särskilja estetiken från andra olika studier. (Wikström 2003, s.19).

Förut kallades estetiken för skönhetslära. Friedrich Theodor Vischer var en estetiker från Tyskland. Friedrich använder ordet skön på ett annat sätt än vad som vanligen brukar förknippas med ordet. Han menar att det sköna också skall innesluta det karaktäristiskt fula. När ordet används på detta sätt råder inget tvivel om att det lätt kan ske begreppsförvirring. Estetiken handlar inte enbart om skönhet och estetisk njutning, utan kan lika ofta återge det fula och likväl betraktas som något estetiskt värdefullt. I dagens läge när man talar om ordet estetik så har det en öppen innebörd och därför är det svårt att ge en exakt definition. (Wikström 2003, s. 19).

Gustav Theodor Fechner var en psykolog som började väldigt tidigt med experimentell estetik. Han forskade om den estetiska upplevelsens och lustens natur samt deras orsaker. Han särskiljer direkta och associativa faktorer när det handlar om den påverkan ett konstverk har på betraktaren. Direkta faktorer är innebörd och syfte i estetik utan koppling till tidigare erfarenheter. Med associativa faktorer menas att om betraktaren gillar eller inte gillar något beror helt på den personens egna associationer. (Wikström 2003, s. 19).

Yrjö Hirn är den kändaste estetikern från Norden. Yrjö har studerat estetik ur olika synvinklar så som: den estetiska attityden/inställningen, den kunskapsteoretiska sidan som handlar om hur konsten förhåller sig till sanningen och verkligheten, den värdeteoretiska som handlar om värdeomdömen, språkanalys eller semantik och även den sociologiska estetik. Den sociologiska estetik innebär folkgruppers olika skillnader när det menas grunderna för konstupplevelsen. (Wikström 2003, s. 19-20).

3.6 Design

Design uppstod när människan började göra redskap, behärska elden och använda hjulet. Design är yngre än estetik men mycket äldre än konsten. Det går inte att utgå ifrån att design är allt som människan skapat eller kommer att skapa. Designbegreppet är väldigt enormt. I Nationalencyklopedin står ordet design för avbilda och framställa. Begreppet design stämmer bättre överens med formgivning, alltså gestaltning av hantverkligt eller industriellt framställda produkter och miljöer. I vardagligt tal står design för produktens utseende eller form. Ur den synvinkeln är det lättare att prata om formgivare och formgivning än designer och design. Det gör inte heller saken lättare att produktutvecklingen som innefattar verktyg, maskiner och apparater kallas industridesign medan utvecklingen av typografiska produkter kallas grafisk formgivning. (Lindgren & Nordström 2009, s. 124-125).

Design får sin inspiration av konst, speciellt innovativ konst. Det är viktigt att inte glömma bort den estetiska komponenten, den skall ständigt vara närvarande. T.ex. om vi tänker på Robert Rauschenbergs kända verk Monogram som innehåller en get och ett bildäck så kan man aldrig se detta som konst om man stirrar sig blind på tingens ursprungliga betydelse. (Lindgren & Nordström 2009, s. 127-128).

4 Teoretisk bakgrund

I detta kapitel behandlas de kreativa faserna, Jenny Nyström samt traditioner och seder. De kreativa faserna behöver vara med för att förstå hur en kreativ process går till. Jag har valt att ta med Jenny Nyström eftersom hon har haft en stor betydelse för tomtens utseende och illustrerat många julkort. Eftersom jag skriver om julkort anser jag att traditioner och seder bör belysas för att få en förståelse varifrån julkorten härstammar samt deras spridning i Finland

4.1 De kreativa faserna

År 1926 presenterade Wallas en modell för den kreativa tankeprocessen, den kallades PIIV-modellen. I den kreativa tankeprocessen finns fyra olika faser; preparation, inkubation, illumination och verifikation. Om man tar första bokstaven ur alla ord så får man piiv, därav namnet PIIV-modellen. Preparation betyder förberedelse och här menas den förberedelse som sker före det kreativa tankearbetet. I inkubationsfasen händer det riktiga tankearbetet. Med illumination menas då man får en idé eller en aha-upplevelse som leder till ett resultat. Till sist sker verifikation, och då granskar man kritiskt den nya idén med hjälp av det medvetna förnuftet. (Dahlqvist 1998, s. 49).

Det finns också andra liknande modeller, och dessa modeller kallas av Einstein och andra forskare för kombinatoriska eller associativa förlopp. När man använder sig av dessa typer av modeller måste man komma ihåg att de olika faserna inte är lika långa. Det kan t.ex. hända att preparationen tar flera år, inkubationen sträcker sig över några dagar, illuminationen går på några sekunder och verifikationen kan ta några år. I andra fall kan förskjutningarna av faserna se ut på andra sätt. Modellen är inte på något vis låst, och med det menas att alla faser inte nödvändigtvis måste finnas med jämt. Ibland kan illuminationen ske direkt. Man får en aha-upplevelse utan att man ens ha ägnat tid åt någon prepareringsfas. Processen går inte till på ett sådant vis att en fas sker i taget tills det hela är avslutat. Ibland kan inkubationen och illuminationen ske flera gånger om innan man slutligen går vidare till verifikationen. Fastän man kan motsätta sig att använda en bestämd modell så finns det väldigt många kreativa förlopp som passerat dessa faser på ett sådant sätt som forskare har belyst. (Dahlqvist 1998, s. 49).

4.2 Jenny Nyström

Jenny Nyström föddes år 1854 i Kalmar. När hon var åtta år flyttade familjen till Göteborg, och hon började i Göteborgs Musei-, Rit- och målarskola. Det var inte det lättaste för familjen att ha råd att låta Jenny gå i skolan. Jenny var en väldigt duktig elev, och självaste landshövdingen kontaktade henne. Han bjöd henne till Stockholm. Där fick hon gå på utställningar och blev presenterad för professor Christoffer Boklund som var direktör för konstakademin. Det var inte lätt att tas in till konstakademin, men det lyckades Jenny med. Hon studerade sammanlagt 8 år där, och år 1881 fick hon den åtråvärda kungliga medaljen. Samtidigt som hon studerade jobbade hon med beställningar för att ha råd att gå i skolan. Under skoltiden gjorde hon också flera porträtt som fick mycket uppmärksamhet. (Forsberg Warringer 1996, s. 6-7).

Efter det for hon till Paris och studerade vid två skolor vid namn Académie Colarossi och Académie Julian. Skoldagarna var långa och på kvällstid arbetade hon med beställningsarbeten. När hon någon gång hade lite fritid besökte hon Louvren och utställningar på olika gallerior. Det fanns ett ställe som hette Salongen, det var där som

konstnärer blev upptäckta. Jennys självporträtt fanns med på salongen 1884. Senare fick hon även med flera andra verk. Jenny var missnöjd med att juryn inte alltid var opartisk. I Paris gjorde hon ett vykortssamarbete med en engelsk firma. Hon arbetade också åt Albert Bonniers förlag och gjorde illustrationer åt dem. År 1884 återvände Jenny hem igen, och år 1887 gifte hon sig med sin man Daniel Stoopendal. De flyttade tillsammans i Stockholm och Jenny fick en egen fin ateljé. Ateljén var väldigt modern och lyxig. Jenny var beroende av fina ting eftersom de gjorde att hon fick ökad energi och förmåga. Hon gillade även mode och kunde ha riktigt snygga och ovanliga hattar. Hon gjorde också många illustrationer till modeplanscher. År 1893 fick Jenny och Daniel sonen Curt. Curt och hans vänner stod ofta modell åt Jenny. Jenny var också intresserad av fotografering och bilderna använde hon som stöd för sina verk och illustrationer. (Forsberg Warringer 1996, s. 7-9).

Under sitt liv hann Jenny göra flera tusen kort, massor med böcker för både barn och vuxna, samt många pärmssidor till jultidningar. Jenny jobbade även med flera andra slags produkter så som juldukar, pussel och bokmärken. Ända till 1915-1920 gjorde hon otroligt fina pasteller och oljemålningar, och hennes akvareller hade världsklass. Efter 1930 blev hon gammal och kunde inte längre göra fina bilder. Jenny levde på ett väldigt disciplinerat sätt, och år 1946 dog hon. De som hon mest är ihågkommen för är de söta och fina illustrationerna för barn. Hon hade en enorm humor och det syns även i hennes verk. (Forsberg Warringer 1996, s. 9).

Viktor Rydberg skrev sagan "Lille Viggs äfventyr på julafton", Jenny Nyström läste berättelsen och tyckte att den var mycket intressant. Sagan handlar om en ensam fosterpojke som på julafton väntar på sin fostermor och under tiden får uppleva något alldeles speciellt. Jenny blev så fascinerad över berättelsen att hon självmant illustrerade den. Titelsidan innehåller lille Vigg och tomtensisar. Bilden ramas in av nakna trädstammar. I trädens toppar slingrar sig två stora ormar. I nedre delen av bilden finns en liten stuga och på båda sidorna står en gran i givakt. I mitten av bilden finns en stubbe och något spretigt som ser ut som ett träd. Kompositionen är bra, den väcker nyfikenhet och mottagaren vill se mera. Jenny illustrerade 8 bilder till sagan. Illustrationerna kom på något sätt till chefredaktören för Göteborgs Handels- & Sjöfartstidning. Han gillade bilderna och visade dem för Viktor Rydberg. Båda var väldigt förtjusta över teckningarna och skickade dem vidare till Bonniers förlag, men där lämnades de liggande. År 1874 skrev Jenny till

Bonniers förlag och sade att hon ville ha tillbaka sina illustrationer. Sedan gavs materialet ut som bok på ett annat förlag år 1875. År 1878 trycktes den om och minst 15 upplagor har utkommit sedan dess. Den översattes till bl.a. finska, ryska och tyska. Dessa illustrationer ledde till att Jenny Nyström brukar förknippas med jultomten. (Forsberg Warringer 2008, s. 20-22).

Med hjälp av Jenny Nyströms illustrationer har vi fått en bild av hur tomten ser ut. Julklappsiden kommer från Tyskland. Där var det St. Nikolaus som kom med klapparna. Han var en normalstor person som var biskop i Turkiet. Jenny lade samman gårdstomten med Nikolaus och vår julklappsutdelare bocken. Dessa bildade tillsammans jultomten. I början var tomtarna små och fula men Jenny vidareutvecklade dem till goa, rara och vackra tomtar. Tomtenamnet kommer från att han finns på ett hus byggplats. Förut kallades han tomtgubbe och allt möjligt annat. År 1701 var den första gång som det korta ordet tomt användes i skrift. Tomtens utseende har varit olika beroende på tid och plats. Den svenske tomten hade grå kläder i vadmal. Vadmal kläder var det som en bonde hade på sig till vardags. Tomten bar träskor och hade grova strumpor som var ribbstickade. Sedan på 1800-talet när konstnärerna målade honom så fick han vilket utseende som helst. Det har funnits olika berättelser om varifrån julklapparna kommer. Jenny Nyström fastställde med sin illustration 1884 att det var tomten som kom med julklapparna. Hon gjorde en illustration som kallades Julafton och var med i Ny Illustrerad tidning. Bilden innehåller tre tomtar som på kvällen kommer med julklappar på en kälke. (Forsberg Warringer 2008, s. 10-14).

När Jenny illustrerade barnböcker och sagor tog hon inspiration från den gamla gårdstomten, och den kunde till och med se lite skrämmande ut. I jultidningarna var tomten däremot mycket trevlig och vackert illustrerad. Jul- och nyårskortens tomtar varierade kraftigt. Ibland var det skäggiga gamla gubbar, ibland yngre herrar, ibland nissar och emellanåt barn som var utklädda. Jenny hade en förmåga att fånga tomtens väsen på så många olika vis. Hon satte sig in i de olika sagorna och framställde tomten på sitt vis, samt använde sitt fantastiska konstnärliga kunnande. Jenny gjorde även många andra slags illustrationer, men de är inte lika kända som hennes illustrationer av tomten. (Forsberg Warringer 2008, s. 14).

4.3 Traditioner och seder

Julkorten är lite över hundra år gamla. Det var inte en helt ny idé att skicka julkort utan tidigare brukade folk skicka julhälsningar till varandra med visitkort. På visitkorten skrev man en dikt eller några rader förutom själva julhälsningen. Födelselandet för julkorten är England. Julkortens föregångare var de engelska skolpojknas arbetsprov ”Christmas piece”. Ett ”Christmas piece” var ett kort som de i skolan var tvungna att tillverka, och sedan ta hem och visa för att påvisa vad de lärt sig i skolan. Kortens kanter färgades vackert och julhälsningar och dikter skrevs med skrivstil. De hade inte ännu kommit på att använda bilder på korten. (Vuorenjuuri & Vuorenjuuri 1981, s. 35; Lönnqvist 1992, s. 49).

Enligt de flesta källor så sägs det att det första julkortet gjordes av konstnären John Calcott Horsley år 1846. Horsley själv påpekade dock i sin ålderdom att han hade skickat samma julkort redan år 1843. Sir Henrey Cole bad Horsley att rita ett kort som han skulle kunna skicka som julhälsning åt sina vänner. Horsleys kort trycktes i stentryck och färglades för hand. Kortet var tredelat. De yttersta delarna innehöll kärlek till en medmänniska, man gav mat och kläder till fattiga. Den mittersta bilden bestod av en familj med mor- och farföräldrar, föräldrar och barn. Familjen sitter runt bordet och alla håller i eget glas och utbringar en skål. Under den mittersta bilden står det på ett tyg skrivet på engelska God Jul och Gott Nytt År till Dig. Kortet trycktes och såldes av Felix Summerday’s Home Treasure Office i London. Kortet såldes i tusentals exemplar och det ledde till att Horsley och Cole hamnade i problem med nykterhetsförbundet eftersom barnen på kortet också hade egna vinglas i handen. (Vuorenjuuri & Vuorenjuuri 1981, s. 35).

Eftersom kortet var tryckt och såldes i flera tusentals exemplar så berättigar det till att Horsley blev den som gjorde det första julkortet. Trots det hade Horsley även några konkurrenter. I British Museum finns ett tryckt julkort som skoleleven William M. Egley har ritat. På kortet finns texten God Jul och ritarens underskrift och årtal. Årtalet kan vara 1842, men det är otydligt och kan lika gärna vara 1849. Redan år 1844 skickade också kyrkoherden Edward Bradley från Newcastle julkort som blivit tryckta i stentryck. (Vuorenjuuri & Vuorenjuuri 1981, s. 35).

Det första tryckta julkortet som en finländare har skickat är inte känt, men på 1860-talet spred sig julkorten i Europa, och speciellt till Tyskland. I Tyskland bildades en julkortsindustri där det fanns en väldigt stor tävlan om pris. Enligt Museiverkets julkortssamling kan man bestämma att det blev vanligt i Finland att skicka julkort på 1880-talet. Förut var inte julkortens tema lika mycket kopplat till julen jämfört med idag. Det var vanligt att julkorten förut innehöll blommor, fyrklövrar och kanter gjorda av spets. Före 1910 var julkorten sällsynta i Finland. Bo Lönnqvist har i sin bok *God Jul* samlat olika berättelser från människor i Österbotten. Folk har berättat om hur de minns att de fick stora glitterkort från släktingar i Sverige och Amerika. Glitterkorten hängde man i granen eller förvarade på en byrå upp till ett halvår så att man fick titta på dem. Julkorten fanns till en början bara i städerna. Det var också vanligt att de som jobbade i städer i Finland skickade hem julkort till sina familjer, och på så sätt höll man kontakten med syskon och föräldrar. År 1926 var det en flicka från Österbotten som gick i Ålands Folkhögskola. Flickan fick julkort av sina skolkamrater, men hon kunde inte skicka något kort själv eftersom hon berättade att det inte fanns kort att köpas på andelshandeln. Hon hade heller inte kommit ihåg att köpa julkort på hösten i Åbo. (Lönnqvist 1992, s. 47).

När man hade accepterat seden att skicka julkort så var det dags för affärsvärlden att tjäna pengar på det. År 1907 köpte de som bodde på landet sina julkort när de gjorde sin stadsresa före julen. I Jakobstad kunde man köpa julkort från Svahns pappershandel och i Vasa kunde man köpa julkort från Montins Bokhandel. Kortet som fanns i Finland runt 1900-talet var oftast tryckta i Stockholm och Berlin. (Lönnqvist 1992, s. 48).

5 Tidigare forskning

Respondenten har sökt vetenskapliga artiklar i databaserna Proquest och Ebsco för att söka svar på forskningsfrågan: På vilket sätt har julkortens utseende förändrats från 1950-2000? Sökord som jag har använt är: christmas cards, the christmas card, old christmas cards, new christmas cards, christmas cards before and now och history of christmas cards. I databaserna ProQuest och Ebsco har jag hittat artiklar. Jag har sökt artiklar på svenska, finska och engelska, men jag har bara hittat engelskspråkiga artiklar.

Watkins (2000) har skrivit en artikel om julkort. Syftet är att undersöka julkortens historia; hur de sett ut tidigare och vilka moderna inslag som syns idag. I resultatet framgår att äldre julkort för det mesta inte handlade om något religiöst. Efter att flygplanet hade uppfunnits blev det populärt att julkorten hade bilder på flygplan och piloter. På 2000-talet syntes ofta nya transportsätt i julkorten. Tomten illustrerades bl.a. då han transporterade julklappar med flygplan.

Stevens (1996) har skrivit en artikel om julkort i Storbritannien. Syftet är att redogöra för hur julkorten har utvecklats i Storbritannien. I resultatet berättas att Henry Cole hade en stor betydelse för julkortens utveckling. Tidiga julkort innehöll texterna Merry Christmas and a Happy New Year to you! Det var också vanligt att man illustrerade glada människor som åt tillsammans. Långt senare blev det vanligt att illustrera jultomten.

Close-Up Media Inc (2010) har gjort en undersökning om julkort. Syftet med undersökningen är att kortbolaget Shutterfly vill ta reda på hurdana hälsningskort som tilltalar människor. Undersökningen gjordes den 10-16 augusti och 500 personer deltog. Deltagarna var sådana som antingen skickar eller tar emot hälsningskort på högtider. Hälften svarade att de tycker om att få personliga fotokort, och 77 % svarade att de inte vill ha så långa hälsningar från familjer och släkt. Därför har Shutterfly gjort så att privatpersoner själv kan lägga till egna foton, och sedan finns ett visst utrymme att skriva bildtext och hälsning. Detta har gjorts eftersom så många vill själv göra personliga kort.

Royal Mail (2006) har gjort en undersökning i Storbritannien på över 2000 vuxna. Syftet med undersökningen var att jämföra julkortens betydelse med julhälsningar via textmeddelande och e-post. 84 % av människorna föredrar en personlig känsla på julkort. 60 % tycker om att också få ett handskrivet brev. Det är bara 32 % som tycker om att få ett högtidligt textmeddelande. Julkortet är viktigt för att hålla kontakten med medmänniskor och många skickar julkort till personer de inte ens sett på över sju år. 21 % av människorna svarade att de raderar ett textmeddelande inom 3h efter att de fått det.

Felten (2009) skriver i sin artikel att julkortet håller på att tappa sin ursprungliga betydelse. Syftet är att ta reda på hur människorna påverkas av att skicka och att ta emot julkort. Julhälsningen har blivit ett sätt att skryta med familjesemestrar och att visa upp sina barn. Dessutom gör många egna julkort i digitala program. Dessa kort blir utseendemässigt väldigt professionella. Detta skapar press på många mottagare som upplever att de själva inte kan skapa lika vackra kort. Julkortshetsen blir till en börda för många. Den stora friheten av att själv få designa julkort stressar oss i slutändan.

Masters och Pearson (2008) skriver i sin artikel att företag har börjat övergå till att betala pengar till välgörenhet istället för att skicka julkort. Syftet är att ta reda på vilka förändringar som har hänt när det gäller beteendet att skicka julkort. När företag satsar på välgörenhet och inte köper julkort, så leder det till att julkortstillverkarens försäljning minskar. De som bryr sig om den globala uppvärmningen och vill spara på naturen anser att det går lika bra att skicka julkort via e-post. De försöker uppmana folk att sluta skicka julkort på posten och istället göra det elektroniskt. Detta leder också till att de som säljer julkort mister en stor del av försäljningen.

Edmonton Journal (1992) har skrivit en artikel om julkort. Syftet är att ta reda på hur tiden avspeglar sig i julkortet. Under krigstider var det vanligt att flaggor syntes på julkortet och texter som innehöll: jag saknar dig. Under kalla kriget blev det vanligt med humoristiska kort och kort med olika slags symboler för fred. Trots krig, ekonomiskt dåliga tider och sociala förändringar så har julkortet varit det mest populära sättet att skicka hälsningar med.

Sammanfattningsvis så kom det fram att äldre julkort inte så ofta handlade om religiösa saker enligt Watkins (2000). Stevens (1996) menar att glada människor som åt tillsammans ofta illustrerades på äldre julkort. Edmonton Journal (1992) säger att tiden avspeglar sig i julkorten och under krigstid syntes ofta flaggor och olika symboler för fred i korten. Watkins (2000) berättar att flygplan och andra transportsätt också syntes i korten. Tomten kunde vara illustrerad när han kom med julklapparna i ett flygplan. De flesta människor tycker om när julkorten är personliga och handskrivna säger Royal Mail (2006). Hellre personliga kort än en hälsning via e-post och textmeddelande. Close-Up Media (2010) säger tvärt emot att många inte vill ha långa hälsningar. Felten (2009) berättar att en del människor upplevde att det var stressande att få väldigt vackra julkort som avsändaren själv tillverkat i digitala program. Det blev en press att själv vara tvungen att prestera och göra lika fina kort. Masters och Pearson (2008) berättar att en ny trend var att företag donerar pengar till välgörenhet istället för att skicka julkort. Edmonton Journal (1992) säger att trots krig, ekonomiskt svåra tider och sociala förändringar så har julkortet varit det populäraste sättet att skicka hälsningar. Royal Mail (2006) betonar att julkorten gör att man kan upprätthålla kontakten med sina vänner och bekanta.

6 Undersökningens genomförande

I detta kapitel behandlas hur dokumentstudier görs. Bildanalys tas upp, hur man analyserar bilder och vad som är viktigt att tänka på. I kapitlet undersökningens praktiska genomförande berättas på vilket sätt respondenten har gått tillväga i undersökningen. Respondenten har som datainsamlingsmetod valt dokumentstudier och som dataanalysmetod valt bildanalys eftersom det passar bra för undersökningen av julkort.

6.1 Dokumentstudier

Dokument kan användas som datakälla. Dokument står för information som skrivits ned eller blivit tryckt. På grund av tekniken så räknas även filmer, bandupptagningar och fotografier till dokument. I forskningssammanhang står litteratur för allt från artiklar, rapporter, böcker, uppsatser och essäer. Dokumentstudie är en vanlig metod som ofta används för att samla in information och svara på frågeställningar. När man forskar om något ställer man ofta en eller flera forskningsfrågor. En forskning kan basera sig på skriftliga källor. Man kan redogöra för olika slags dokument, men ett vanligt sätt är att man använder sig av artiklar. Det som skall redogöras för är artikelns författare, årtal när artikeln skrevs, syftet med undersökningen samt undersökningens resultat. Redogörelsen kan göras på många olika sätt. Därefter görs en sammanfattning av artiklarna. (Patel & Davidson 2003, s. 63; Olsson & Sörensen 2011, s. 144-145).

När dokument används i forskning är det viktigt att validiteten granskas. Dokumentära källors validitet är inget som skall tas för givet, utan man måste fastställa validiteten. För att hitta dokument så kan man göra sökningar i databaser med hjälp av sökord och nyckelord. Datainsamlingsmetoden och frågeställningarna spelar stor roll när det kommer till kvaliteten av undersökningen. I kvalitativa metoder använder man sig av frågor som t.ex. vem, vad och hur och svaren ges med ord och satser. (Nyberg 2000, s. 96, 100-101; Ejvegård 2002, s. 34; Larsson & Lilja & Mannheimer 2005, s. 169; Stukát 2005, s. 53; Descombé 2009, s. 295,301).

Autenticiteten måste undersökas, alltså om dokumentet är äkta. Man måste ta i beaktande att dokument kan vara omskrivna eller förfalskade. Trovärdigheten beaktas också. Man granskar om innehållet faktiskt stämmer. Det är bra att kontrollera vad syftet är med dokumentet. Varför har det blivit skrivet? Vem är det som har skrivit dokumentet och vilken status har författaren? Kan författaren möjligtvis ha påverkats av egna åsikter eller dylikt? Man behöver också granska om dokumentet har blivit redigerat eller behandlat. Innebörden är väldigt viktigt. Dokumenten skall inte vara skrivna på ett sådant sätt att man måste läsa mellan raderna och inte heller innehålla jargonger. (Descombé 2009, s. 301-302).

Utvärdering skall alltid göras av artiklar och tidskrifter. Akademiska tidskrifter och bokförlag granskar ofta själva sina texter med hjälp av olika experter. Det ger en viss garanti av kvalitet för läsaren, men det är ingen helt säker garanti. Tiden som en tidskrift har funnits kan säga något om trovärdigheten. En tidskrift som funnits en längre tid är ofta okej, medan man kan vara mera skeptisk till en ny tidskrift. Dock kan man inte tro att alla artiklar som funnits en längre tid är bra, medan nya är dåliga. Ifall titeln innehåller en nationell bestämning så får man en inblick i tidskriftens anseende, men detta är inte heller någon säker garanti. Det är viktigt att kontrollera vem som är utgivare av tidskriften. Ibland kan det vara en professionell sammanslutning eller en myndighet som gett ut tidskriften. (Descombé 2009, s. 302).

6.2 Bildanalys

Det går att börja en analys av ett konstverk, fotografi eller reklambild på många olika sätt. Ett vanligt sätt är att man först beskriver och sedan tolkar. Med beskrivning menas att bilden återges i ord och fokus ligger på form, innehåll, genre, material, färg, ljus, linjer och storlek. I början iakttas de enskilda delarna i bilden. Det gör att bilduppmärksamheten skärps. Delarna bildar tillsammans bildens byggstenar. Vid analys av bilder går det inte att enbart analysera ytfenomen, man måste sätta sig in i bilden och söka efter ett budskap eller en mening. Det här är analysens tolkande aktivitet. I denna tolkning beaktas helheten. De enskilda objekten bildar tillsammans en visuell historia. (Cornell & Dunér & Millroth &

Nordström & Roth-Lindberg 1985, s. 55; Borgesen & Ellingsen 1994, s. 19; Aspers & Fuhrer & Sverrisson 2004, s. 78).

I beskrivningsskedet iakttar man och beskriver bildens olika egenskaper så som komposition, form, färg och kontrast. Det är svårt att undvika tolkning i beskrivningsskedet, och ofta händer det omedvetet. Tanken är dock att ingen tolkning skall ske här. Sedan iakttas innehållet, det vill säga, objekt, personer, ställen och händelser i bilden. Efter det iakttas form, alltså på vilket sätt innehållet presenteras. Till form hör också formatet på bilden. Sedan definieras materialet. Materialet är underlaget som bilden är gjort på. Stilen skall också iakttas. Med stil menas likheten som kan finnas mellan konstverk gjorda av en viss konstnär, under en speciell tidsperiod eller i ett geografiskt område. Stilen känns igen med hjälp av ett typiskt innehåll och formella element. Sedan försöker man koppla bilden till en viss kategori. Man försöker analysera till vilken genre bilden hör. Till slut jämför man. Man letar efter unika egenskaper jämfört med en bild som liknar. (Aspers m.fl. 2004, s.78-83).

Avsändaren, den som har gjort bilden har en viss idé med den, och vill att mottagaren skall få en upplevelse som stämmer överens med avsändarens egen intention. Det är inte alla gånger detta lyckas. Mottagaren kan uppleva en bild på ett helt annat sätt än vad avsändaren har tänkt sig. Det är viktigt att komma ihåg att mottagarens tankar och känslor påverkar hur bilden upplevs. Bildtolkningen påverkas av mottagarens personlighet, åsikter, uppfattningar och temperament. Därför kan två människor uppleva samma bild på väldigt olika sätt. (Borgesen & Ellingsen 1994, s. 20).

6.3 Undersökningens praktiska genomförande

Som dataanalysmetod har respondenten använt bildanalys. Respondenten använde sin farmors julkort från årtionden 1950-2000. Orsaken till att respondenten valde sin farmors julkort var att hon hade sparat sina julkort ända från 1950-talet. Korten var dessutom ordnade och sparade i kuvert enligt årtal. Respondenten radade upp korten från de olika

årtiondena. Från varje årtionde valde respondenten ut ett kort. Vid val av kort tog respondenten med sådana som verkade trendiga just då och kort som tilltalade respondenten och som respondenten ansåg vara estetiskt vackra och intressanta. Med trendigt menas vad som var ofta förekommande i julkorten under ett speciellt årtionde. Respondenten scannade in julkorten och analyserade bilderna enligt: individer, klädsel, rekvisita, utseende, färg och form, miljö och sinnesstämning, texter, budskap och material. Respondenten tolkade bilderna med hjälp av teoretiska utgångspunkter, teoretiska bakgrund och tidigare forskning. Med hjälp av bildanalysen tog respondenten reda på hur julkorten har förändrats under årens lopp.

7 Resultatredovisning

Resultaten kommer i kronologisk ordning från 1950-2000. Resultatet är uppbyggt så att följande saker har beaktats: individer, klädsel, rekvisita, utseende, färg och form, miljö och sinnesstämning, texter, budskap och material. Slutligtvis finns en sammanfattning av resultaten.



Figur 1. Julkort från 1950-talet

7.1 Damen och tomten

Uppe till vänster på bilden finns en finklädgd dam. Hon bär en gul kappa som skiftar i brunt. Mössan, kragen och muffen som hon värmer händerna i är gjorda av skinn. Runt halsen bär hon en rosa halsduk. Hon har blont hår som böjer sig fram under mössan, och hennes kinder är rosigt röda. Damen lutar sig framåt och tittar på en liten tomte som promenerar på hennes vänstra sida. Tomten har en röd tomteluva med en lång tofs och en röd jacka. På händerna har han gröna vantar och runt halsen en grön scarf som är knuten. Hans byxor är

bruna och skorna är röda. Under sin högra arm håller han ett vitt rundat paket med gröna mönster och röda band och lackstämplar på. Ovanpå andra armen bär han nio stycken paket radade ovanpå varandra. Det understa paketet är ett stort och rektangulärt rosa paket med röda ränder och band på. Följande paket är gult, rektangulärt och lite mindre. Paketet har röda bollar på och gula band. Följande paket är likadant som det paket han bär under sin högra arm. Följande paket är vitt och rundat med röda band och en röd lackstämpel. Följande paket är ljusgrönt och rektangulärt med mörkgröna streck och gröna band. Följande paket är rosa, fyrkantigt och litet. Det har röda band och en röd lackstämpel. Följande paket är vitt och rektangulärt med röda band och större än det föregående. Följande paket är en hattask som är gul och ganska liten med röda hjärtan på. Följande paket är en ännu mindre rosa hattask med röda ränder och en stor blå rosett. Himlen är mörkblå, och nere i bilden finns snö. Tomtens halva ansikte är täckt av vitt skägg och ögonbrynen är kraftiga och vita. Det är en glad stämning i bilden. Nere på bilden står det med röd text God Jul. Texten är i gammaldags stil och liknar kalligrafi. Kortet är gjort på ett tjockt strävt gulnat papper. Kortet är rektangulärt, men mindre än ett standardvykort och i stående format. Runt kortet finns en smal vit ram, nere på bilden kan man inte urskilja ramen eftersom snön har samma färg. Budskapet i bilden är att tomtens sprider glädje och överraskar alla människor, både stora som små. Tomten har bråttom för att hinna till alla ställen och det är något alldeles magiskt över julafton.



Figur 2. Julkort från 1960-talet

7.2 Julklappsutdelning

Nere på bilden finns en blå leksakslastbil. Lastbilen har svarta däck med vita, röda och blå fälgar. Lamporna är gula och genom förarfönstret syns en vit ratt. Lastbilen har också ett långt flak. På marken ligger konstsnö och från den blåa himlen faller konstsnö. Bakom lastbilen står en tomtedocka med röd luva, en vit- och rödrandig halsduk, grå jacka och byxor. Vantarna är röda och på fötterna har tomten beige skor med röda stickade sockor inuti. Tomten har blåa ögon och vitt kort hår som sticker fram under luvan. Framför tomten sitter en fågel i snön. Fågeln är grön, men på bröstet är den gul och på vingarna och i ansiktet är den svart. Framför lastbilen står en till tomtedocka som håller i ett blått paket med guldsnören. Tomtedockan har röda sockor, vantar och luva. En grå klädsel med rött snöre i midjan. Skorna är flätade och bruna till färgen. Bredvid tomten sitter en fågel som är vit på bröstet, blå på huvudet, röd på kroppen och svart på vingarna. På flaket finns massor av paket huller ombuller och en brun nallebjörn med tomteluva på. Längst bak på flaket finns ett stort rött paket med gröna band på. Bredvid finns ett grönt paket med gult band på. Sedan finns ett paket som är blått och vitt som har bilder på i olika färger.

Framför paketet finns ett rött paket med gröna band. Sedan kommer den glada bruna nallebjörnen. På nallebjörnens vänstra sida finns olika paket som är gröna, röda och vita. Framför björnen finns ett vitt paket med en stor röd rosett på. Paketet har bilder på gröna barr, blå fågel, brun och vit pepparkaka samt andra mönster. Bakom lastbilens förarhytt finns ett reservdäck. Stämningen på bilden är lekfull. Kortet är i liggande format. Motivet är fotat med kamera. Kortet är tunt, böjbart och har en halvblank yta. Kortet visar julhälsningar på ett nytt sätt. Budskapet i bilden är att sprida julhälsningar på ett glatt och lekfullt sätt.

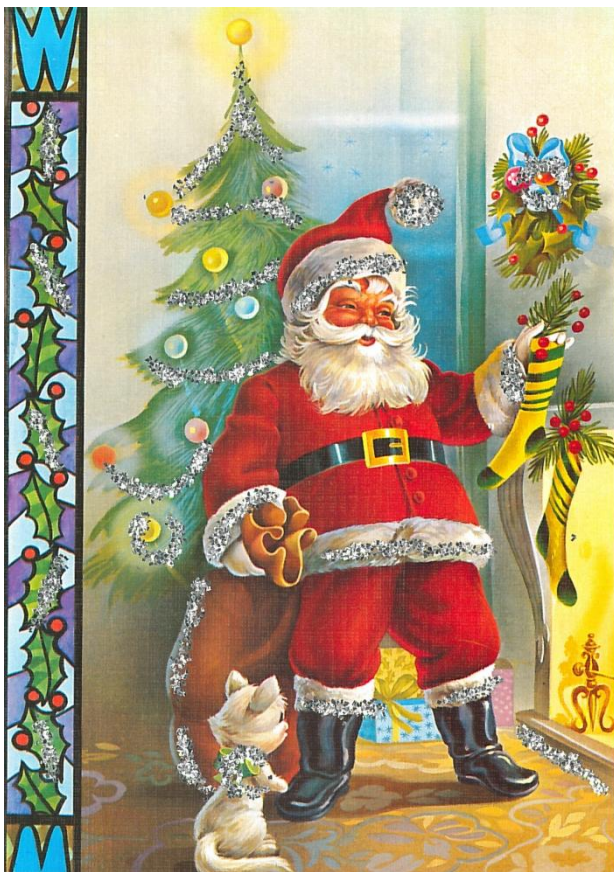


Figur 3. Julkort från 1970-talet

7.3 Fåglarnas jul

På bilden finns ett fågelbräde i ljusgrönt och mörkgrönt. Det snöar på bilden och fågelbrädets tak har snö ovanpå. Ovanpå taket sitter två duvor som är gråa, vita, svarta och bruna. Från taket flyger en likadan duva. På kortsidan av hustaket från övre delen av hustaket går ett mörkgrönt bräde till andra sidan av hustaket som är fint sågat i båda ändorna. Upp till fågelbrädet går en grön stega. På stegen står en liten tomte och håller i ett rågbröd. Tomten har röd luva och en grön jacka, med rött på ärmarna och röda linjer. På tomtens axel hänger en grön väska med papper i. Tomten har vitt hår och långt vitt skägg. Han har på sig gröna stövlar med röda snörningar. Frampå fågelbrädet finns en balkong med pelare och tak. På balkongtaket som är täckt av snö sitter en likadan duva och äter av det rågbröd som tomten håller i. På själva balkongen finns en vit duva som äter av de frön som finns på fågelbordet. Fågelhuset är ljusgrönt med mörkgröna delar så som taket, balkongen med tak och pelare, husknutar samt själva pelaren som fågelbordet finns på.

Från pelaren som fågelbordet står på går två stödande mörkgröna pinnar till varsin sida av husets undersida. På högra sidan av huset finns ett fönster. Fönstrets knutar är mörkgröna. I bakgrunden syns vita konturer av granar och trädgrenar täckta med snö. Bakgrunden är ett snölandskap i vitt och ljusblått. Stämningen i bilden är fridfull och glad. Nere till vänster i bilden står det "JENNY NYSTRÖM". Kortet är böjbart och gjort av tunt papper med halvblank yta. Baksidan har gulnat. Formatet på kortet är stående och i standard storlek. Budskapet i bilden är att man skall hjälpa och dela med sig till andra under juletiden.



Figur 4. Julkort från 1980-talet

7.4 Julfrid i hemmet

Mitt på bilden finns en jultomte som har en röd tomteluva med vitt skinn och en vit tofs. Han har en röd tröja med röda knappar. Det finns vitt skinn uti ärmarna och i nedre kanten av tröjan. Runt midjan bär han ett svart bälte med ett guldspänne. Han har röda byxor med vitt skinn ner i byxbenen. Stövlarna är svarta och vantarna är vita. I den högra handen har han en brun säck och i den vänstra handen har han en julstrumpa. Julstrumpan är gul och är grön på hälen och tårna och har gröna ränder upptill. Julstrumpan är dekorerad med en barrväxt med röda bär. På tomtens vänstra sida finns en öppen spis och på spiskransen hänger en likadan strumpa som den som tomten har i sin vänstra hand. Det är eld i spisen och där finns en brandstake. Ovanför spisen hänger en juldekoration gjord av mistel med röda bär samt barrkvistar och en stor blå rosett. Bakom tomten på hans högra sida finns en grön julgran med bollar som lyser i många olika färger. De är tre gula, två blå, två röda och rosa. I granens topp finns en gul lysande boll.

Bredvid granen finns ett ljusblått paket med mörkblåa snöflingor på och gula snören. Bakom finns ett gult paket som har mörkgula misteldekorationer. Bredvid finns ett rosa paket med ljusrosa bollar på. Bakom granen finns ett stort fönster. Framför tomten sitter en vit katt. På golvet finns en gulbrun matta med ett blom- och bladmönster i vitt blått och gult. På kortets vänstra sida finns en bård på stående. Bårdens bakgrund har ljusblåa och lila fält och i förgrunden finns gröna mistelblad med röda bär. Högst upp på bården finns ett ljusblått W med grön och blå bakgrund, och längst ner på bården finns ett ljusblått M med likadan bakgrund. Silverglitter har limmats på kortets yta. Silverglitter finns på skinnet på jultomtens kläder, på juldekorationen ovanför spisen, på den bruna säcken i tomtens hand, på kvistarna i julgranen, på katten och nedanför spisen. Silverglitter finns dessutom på vartannat mistelblad i bården. Stämningen i bilden är harmonisk och hemtrevlig. Kortet är i stående format och högre än ett standardvykort. Kortet är öppningsbart och har en tre-dimensionell bild som viks ut. Materialet på pappret är tunt och räfflat. Budskapet i bilden är att julen är en högtid då man skall ta sig tid att koppla av i hemmet och bara njuta tillsammans med nära och kära. Kortet går att öppna och när det öppnas viks en tredimensionell bild ut.



Figur 5. Julkort från 1990-talet

7.5 Djurens julafton

På bilden finns en brunspräcklig katt som ser glad ut och är vit runt nosen och på magen och har en röd tomteluva med vitt skinn och vit tofs. Den sitter i ett grön- och rödrandigt paket och det är endast huvudet och tassarna som syns. På det gröna paketet finns mörka snöflingor. Uppe på kanten av paketet finns ett rosa papper. Till höger om paketet finns en brun katt med ett gult band med rosett runt halsen. Katten är vit runt nosen och på magen. Den håller i en blå strumpa med mörkblåa områden på hälen och tårna och in i strumpan finns ett paket som är rosa- och rödrandigt. Till vänster om paketet finns ett paket som är mörkblått och ljusblått med rött band och under paketet finns en mus. Musen är grå med vit nos och rosa inneröron. Ovanför det mörkblåa och ljusblåa paketet med rött band finns en grön julgran. I granen hänger 14 julgransbollar i många olika färger. Det är tre rosa, tre röda, en orange, två gula, tre blå och två lila bollar. I granen hänger också vitt pärlband.

Högst upp i granen finns en liten gul stjärna. Uppe till höger på kortet finns en brun gatulykta. Inne i gatulyktan finns ett brinnande levande rött ljus. På gatulyktans pelare finns en röd rosett och kvistar med gröna mistelblad och röda bär. På en kvist sitter en brun fågel som bär en röd tomteluva med vitt skinn och vit tofs. Den har röd klädsel fram på bröstet. Runt näbben är den vit och området runt ögonen är gult. Kortets bakgrund är i huvudsak röd men bakom gatulyktan är bakgrunden gul. Stämningen i bilden är mysig. Uppe till vänster står det: *Glad Jul!* med guldtext. Formatet är stående och kortet är i standard storlek. Pappret har en blank yta.



Figur 6. Julkort från 2000-talet

7.6 Midnattstomten

Det går en tomte till höger på bilden. Han har vitt hår och vitt skägg och bär en röd tomteluva. Tröjan är grön och har en ficka nertill och han har ett brunt band runt midjan. Hans byxor är ljusgråa och han har röda vantar med vita hjärtan på. Strumporna är röda med två vita ränder upptill. På fötterna har han ljusbruna träskor. På ryggen bär han en stor brun säck som han håller i med sin högra hand. I sin vänstra hand har han en fyrkantig genomskinlig ljuslykta. Ljuset som finns i lyktan är vitt. Det är snö på marken och det syns några fotspår efter honom på marken. På marken bredvid tomten finns några små snöklädda stenar och små kvistar. Nere till vänster på bilden finns en mindre och en större snöklädd gran. Både uppe till höger och uppe till vänster finns många snöklädda granar och i horisonten syns några snöklädda lövträd. På den ljusblåa himmelen lyser en stor rund måne, och himlen skiftar i lila. Många detaljer är tryckta med guldfärg så som snöflingor, granarna, lövträden, stenarna, kvistarna, månen, tomten, ljuslyktan och ljuset. I mitten på bilden finns en text skriven med guldfärg. Texten lyder: *Tomten i djupa tankar gå, önskar*

att alla det bra ska få! Bakom texten finns en rund vit bakgrund. Runt kortet finns ytterst en bred röd ram, sen en smalare vit ram och till sist en smal röd ram, med ett litet mönster i alla hörn. Stämningen i bilden är stillsam. Kortet är i liggande format, har blank yta och är i standardstorlek. Budskapet i bilden är att vinterlandskapet är något helt underbart vackert trots den kalla kölden.

7.7 Sammanfattning av resultat

På 1950-talet var julkorten gjorda på väldigt tjockt och strävt papper. Formatet var också mindre än standardvykort. Klädsel och frisyrer var typiska för 50-talet. Långkappa med pälsdetaljer, kvinnlig frisyr med utsvängda lockar och på kortet kunde man se accessoaren muff som idag inte är så vanlig. Tomten var liten till storleken. God jul texten var i gammaldags stil och påminde om kalligrafi. På 1960-talet blev det vanligt att man ställde upp motiv och fotograferade. Stilleben var populärt och korten var inte lika ofta illustrerade. Tomten var fortfarande liten till storleken och nu var det en liten docka som var utklädd till tomte. Pappret hade blivit tunnare och böjbart och vykortet var i standard storlek. På 1970-talet fanns inga stora förändringar. Pappret var fortfarande tunt och böjbart, kortet var i standardstorlek och tomten var en liten varelse. Jenny Nyström hade illustrerat kortet. Julkorten från 1950, 1960 och 1970 talet var ganska kalla i färgen.

På 1980-talet var kortet gjort på ett väldigt tunt specialpapper med räfflad yta. Kortet var högre än standardstorlek och när man öppnade kortet så fanns en utvikbar 3-D bild. Tomten hade nu blivit större. Det fanns många dekorationer så som en bård och pålimmat silverglitter. På 1990-talet var djuren illustrerade utklädda till tomtar. Kortet var av stadigt material och i standardstorlek. Väldigt färggranna och varma färger användes. God jul texten var i guld och stilen var modern med tunna bokstäver. På 2000-talet fanns det mycket detaljer i guld och korten innehöll längre texter, ordspråk och ramar. Julkorten från 1980, 1990 och 2000 var detaljrika och innehöll starka och varma färger.

8 Tolkning

I det här kapitlet kommer respondenten att tolka resultatet tillbaka mot de teoretiska utgångspunkterna, den teoretiska bakgrunden och tidigare forskning i mån av möjlighet. Syftet med undersökningen är att ta reda på hur julkortens utseende har förändrats från 1950-2000.

8.1 Damen och tomten

Bilden blir intressant eftersom tomten är så liten jämfört med den långa damen. Bergström (2010) nämner att storlekskontrast ökar spänningen i bilden, och att litet och stort är ett exempel på motsatspar. Damen och tomten är det som man först ser i bilden. Det stämmer överens med det som Bergström (2010) anser; att det måste finnas ett element i bilden som attraherar mottagaren först. Den glada damen böjer sig fram och tittar förundransvärt på tomten. Hon är klädd i en gul jacka, rosa scarf och har en mössa, krage och muff gjord av päls. Både Ryberg (1991) och Edwards (2004) anser att gult står för lycka. Pettersson m.fl. (2004) menar att rosa är en vänlig färg som förknippas med kvinnlighet. Den lilla tomten kommer promenerandes i en väldig fart vilket man kan se på hans långa kliv och fladdrande tomteluva. Forsberg Warringer (2008) säger att Jenny Nyström lade samman gårdstomten, Nikolaus och julklappsutdelaren bocken. Tillsammans bildade de jultomten och i början var tomtarna ofta små. Den fladdrande luvan och tomtens långa kliv stämmer överens med det som Bergström (2010) säger att formen gör att mottagarens blick hittar rätt och innehållet gör att mottagaren förstår innehållet.

Tomten bär massor av vackra paket i olika former, glada färger och mönster. Han har röda kläder och en röd tomteluva samt gröna handskar och en grön rosett runt halsen. Sisefsky (1995) nämner att den röda färgen är fartfylld och har en rörelse i sig själv. Edwards (2004) anser att grönt står för glädje. Det blir avstånd i bilden med den vita snön i förgrunden och den mörka blåa himlen i bakgrunden. Den mörka himlen berättar att det är kväll och skymning. Sjöstedt (2002) och Bergström (2010) är av samma åsikt att djup kan skapas genom att dela upp bilden i förgrund, mellanplan och bakgrund. Djup kan också

skapas med olika nyanser av färger så som ljusa och mörka färger. Robertson (1987), Hansson m.fl. (2004) och Bergström (2010) är överens om att ljuset och skuggan ger information om det är natt, dag, ute eller inne. Nere på kortet står det God Jul med röd text av gammaldags font. Edwards (2004) påpekar att rött kopplas ihop med uppmärksamhet. Kortet är rektangulärt och mindre än ett vanligt vykort. Pappret är väldigt strävt och tjockt och har gulnat. Bergström (2010) säger att trähaltigt papper blir gult ganska snabbt och används till trycksaker som inte används särskilt länge.

8.2 Julklappsutdelning

Motivet är fotograferat. På bilden finns två tomtedockor och en nalle som fungerar som julklappsutdelare. Tomtedockorna har gråa dräkter med röda detaljer, stickade sockor och träskor. Forsberg Warringer (2008) berättar att tomtens utseende varierat beroende på tid och plats, men den svenske tomtten hade gråa kläder i vadmal och träskor samt grova ribbstickade sockor. Alla julklappsutdelare är glada och har röda tomteluvor. Ryberg (1991), Edwards (2004), Petterson m.fl. (2004) och Holm och Koehler (2005) är alla ense om att den röda färgen är upplivande. Julklappsutdelarna har kommit med en ljusblå lastbil. Lastbilsflaket är fullt av vackra paket i glada färger. Ryberg (1991) säger att den ljusblå färgen står för lycka. Julklappsutdelarna är tre till antalet och bildar en intressant trio. Sjöstedt (2002) påpekar att tretalet är heligt och kan höja en bilds komposition väldigt mycket. Förgrunden är täckt av vit konstsnö medan bakgrunden består av en mörkblå himmel. Färgerna är väldigt kontrastrika och gör bilden livlig. I förgrunden finns två fåglar. Sjöstedt (2002), Hansson m.fl. (2004) och Bergström (2010) påpekar att djup skapas i en bild med hjälp av att dela upp bilden i förgrund, mellanplan och bakgrund. Hanson m.fl. (2004), Petterson m.fl. (2004) och Bergström (2010) anser alla att färgkontrast skapas genom att använda olika färger som t.ex. motsatspar mörkt och ljust. Bilden är i balans eftersom alla element är jämnt utspridda på bilden. Bergström (2010) förklarar att balans kan uppnås genom att placera elementen på ett sådant sätt att helheten inte lutar för mycket åt något håll.

8.3 Fåglarnas jul

Den lilla tomten är så kort så han har klättrat upp på en stege för att komma upp till fåglarnas julbord. Forsberg Warringer (2008) nämner att Jenny Nyström lade samman gårdstomten, Nikolaus och julklappsutdelaren bocken och det blev slutligen till en liten tomte. Han har kommit för att hjälpa fåglarna och ge mat åt dem. I handen håller han ett brunt runt rågbröd. Rågbrödet är ett viktigt element och är placerat i mitten av bilden. Fågelbordet är placerat i mitten på bilden vilket är behagligt, men lugnet bryts av den sneda stegen som finns i högra sidan. Bergström (2010) säger att en symmetrisk bild har det väsentliga placerat i mitten och det bidrar till lugn. Sjöstedt (2002) menar att den livligaste linjen börjar uppe i vänstra hörnet och går ner i högra hörnet. Tomten har en röd luva och röda detaljer på ärmarna och skorna som bra kommer fram mot den annars väldigt behagliga gröna klädseln. Fågelbordet och stegen är också grön. Edwards (2004) säger att rött kopplas ihop med uppmärksamhet. Sisefsky (1995) menar att grönt står för rogivande och den idealiska jämvikten. Ovanpå fågelhusets tak finns fyra stycken duvor som gör bilden spännande. Inuti huset finns en vit duva. Bergström (2010) påpekar att ljusa färger ofta förknippas med något kvinnligt och mörka färger med något manligt. Sjöstedt (2002) säger att fyrtalet är ett viktigt tal som kan göra att en bilds komposition blir magisk.

Händelsen utspelar sig utomhus en lugn vinterdag, och bakgrunden är väldigt ljus och vit av all snö. Robertson (1987), Hansson m.fl. (2004) och Bergström (2010) är överens om att ljuset fungerar som informationsbärare. Sinnesstämningen är fridfull och glad. Nere på bilden finns Jenny Nyströms signatur, och det är hon som har illustrerat kortet. Forsberg Warringer (1996) berättar att Jenny Nyström har haft stor betydelse för tomtens utseende och hon har illustrerat många julkort. Kortet är rektangulärt och har en halvblank framsida, men baksidan har gulnat. Bergström (2010) säger att bestruket papper har en fin blank yta och eftersom pappret har gulnat är det ett trähaltigt papper.

8.4 Julfrid i hemmet

Blickarna dras först till en stilig äldre jultomte som finns i mitten på bilden. Jultomten har röda kläder på sig med vita skinn detaljer och ett svart bälte i midjan. Stevens (1996) skriver i sin artikel att det på senare år blev vanligt att illustrera jultomten. Edwards (2004) säger att rött är en färg som står för uppmärksamhet och han är också av samma åsikt som Ryberg (1991), Pettersson m.fl. (2004) och Holm och Koehler (2005), som berättar att den vita färgen står för fred, snö och köld. Pettersson m.fl. (2004) nämner att svart står för elegans. I handen håller han en gul julstrumpa och en grön mistel. Både Ryberg (1991) och Edwards (2004) anser att gult står för lycka. Ryberg (1991), Edwards (2004), Pettersson m.fl. (2004) och Holm och Koehler (2005), säger alla att grönt står för hopp och glädje. På golvet sitter en vit välborstad katt. Holm och Koehler (2005) säger att vitt också står för längtan efter det perfekta. Bredvid tomten finns en gul mysig brasa. Ryberg (1991), Edwards (2004), Pettersson m.fl. (2004) och Holm och Koehler (2005) nämner att gult symboliserar värme och gör människor energiska. Bakom jultomten finns en stor grön gran med färggranna julgransbollar. Sisefsky (1995) säger att grönt står för rogivande och jämvikten. I ena sidan finns en vacker bård med mistelblad och lila och blåa mönster. Pettersson m.fl. (2004) säger att lila står för inspiration och drömmande. Edwards (2004) säger att blått står för estetik. Kortet är väldigt tunt och ytan är räfflad vilket gör att kortet ser exklusivt ut. Bergström (2010) berättar att specialpapper kan användas när bilder trycks och det bidrar till specialeffekter. Ett specialpapper kan ha en mjuk och porös yta.

8.5 Djurens julafton

I mitten på bilden sitter en orange katt och myser i ett paket. Katten har en röd tomteluva på huvudet. Pettersson m.fl. (2004) säger att orange står för livskraft och vitalitet. Bakom katten finns en gatlykta med ett levande ljus. Gatlyktan utstrålar ett gult, orange och rött sken som man genast lägger märke till. Edwards (2004) säger att orange är en väldigt varm färg som står för hetta och värme. Ryberg (1991) och Edwards (2004) säger att gult symboliserar lycka och värme. Bergström (2010) påpekar att stora grafiska element i starka färger genast drar till sig blickarna. I kortet finns ytterligare en katt, en liten mus, en fågel, ett paket och en julgran, men trots alla element så är bilden stabil och inget kaos upplevs.

Bergström säger att (2010) balans uppstår i ett konstverk när färg och form är uppdelade på ett sådant sätt att helheten blir harmonisk. Det finns fyra söta djur på bilden samt 2 paket som är rektangel- och kvadratformade. Sjöstedt (2002) nämner att det heliga fyrtalet spelar en stor roll för bildens komposition. Han säger också att fyrtalet kan ses i en rektangels eller en kvadrats fyra sidor. Nästan hela kortet är täckt av ett stort ljussken, det ger ett mjukt och lätt intryck. Bergström (2010) menar att ljusa bilder ger känslor av frihet. Uppe i vänstra hörnet står det glad jul med rundade bokstäver i guld. Robertson (1987) förklarar att en mjuk linje fås om flera böjda linjer sätts ihop. Kortet är tunt och framsidan är blank. Bergström (2010) berättar att glättat papper har en blank yta som passar för tryckbilder som kräver bra färgåtergivning.

8.6 Midnattstomten

I högra sidan finns en glad tomte med en röd tomteluva, en grön tröja, gråa byxor, stickade sockor och träskor. Forsberg Warringer (2008) berättar att den svenske tomten hade gråa vadmalskläder, bar träskor och hade grova ribbstickade strumpor. Tomten traskar i snön och fullmånen lyser på himlen. I handen bär han en ljuslykta som dessutom lyser upp vägen. Bergström (2010) förklarar att ljuset är ett optiskt fenomen som ger information om det i bilden är frågan om natt, dag, ute eller inne. I förgrunden finns stenar och kvistar och i bakgrunden finns granar och björkar, det gör bilden levande. Robertson (1987), Sjöstedt (2002) och Bergström (2010) är alla överens om att landskapsbilder ofta byggs upp av förgrund, mellanplan och bakgrund det bidrar till djup i bilden. Marken och träden är täckta av vit snö. Ryberg (1991), Edwards (2004), Pettersson m.fl. (2004) och Holm och Koehler (2005) berättar att den vita färgen står för snö och köld.

På kortet finns en vacker skrivstiltext i guld. Många detaljer i bilden är i guld. Kortets yttersta kanter består av en röd och vit ram. Robertson (1987) och Hansson m.fl. (2004) säger att linjer och ramar kan användas för att markera något som är viktigt. Edwards (2004) påpekar att rött kopplas ihop med uppmärksamhet. Kortet är blankt och fint. Bergström (2010) nämner att glättat papper har en blank yta som passar för tryckbilder som kräver bra färgåtergivning.

9 Kritisk granskning

I det här kapitlet kommer respondenten att kritiskt granska sin studie med hjälp av Larssons (1994) kvalitetskriterier för att kontrollera studiens tillförlitlighet. Kriterierna som respondenten valt att behandla är intern logik, struktur och empirisk förankring. Dessa kriterier har valts eftersom respondenten anser dem vara mest väsentliga för den här studien.

Larsson (1994) menar att intern logik betyder att det skall finnas en harmoni mellan forskningsfrågan och vilka val av datainsamling och analysteknik som man gjort. Forskningsfrågan skall styra datainsamlingstekniker och analystekniker. Idén med intern logik är att enskilda delar skall kunna relateras till en helhet och på så vis skapas harmoni.

Lärdomsprovet handlar om hur julkortens utseende har förändrats. Respondenten valde först att utforma sin forskningsfråga. I forskningsfrågan begränsades undersökningen från år 1950-2000. Syftet med examensarbetet är att besvara följande forskningsfråga: Hur har julkortens utseende förändrats från 1950-2000? Efter att forskningsfrågan var utformad tog respondenten ställning till vilka datainsamlingstekniker och analystekniker som skulle passa bäst för studien. Respondenten valde dokumentstudier och bildanalys. Dokumentstudier valdes för att kunna undersöka riktiga julkort. Respondenten ville vara kreativ och få en så tillförlitlig undersökning som möjligt och därför användes riktiga julkort. Ett julkort per årtionde valdes ut, vilket begränsar studien. Det skulle ha varit omöjligt att ta med flera kort per årtionde eftersom studien skulle ha blivit alltför omfattande. Bildanalys valdes för att man skulle kunna analysera varje kort skilt för sig, och sedan jämföra julkorten med varandra och ta reda på vilka förändringar som skett.

Hela studien genomsyras av en röd tråd och respondenten har under hela arbetets gång försökt att jobba systematiskt och strukturerat upp arbetet på ett bra sätt. Syftet med arbetet, nämligen forskningsfrågan är den röda tråden och respondenten har hållit forskningsfrågan som det viktiga och centrala. Forskningsfrågan har styrt valet att studera julkorten och sedan analysera dem. Alla delarna sammanfogas till en bra helhet och en harmoni uppstår. De teoretiska utgångspunkterna och den teoretiska bakgrunden behandlar

teori som är väsentlig och viktig för studien. Svagheter i arbetet är att respondenten hade svårt att hitta bra teori om design och estetik. Respondenten valde ändå att ta med teorin eftersom alla julkort är designade och de skapar en estetisk upplevelse hos betraktaren.

Enligt Larsson (1994) är strukturen viktig och med struktur menas att resultaten skall vara strukturerade på ett bra sätt. Resultaten skall vara så enkla och tydliga som möjligt. Strukturen skall finnas i rådata men även i sättet att framställa resultaten så att helheten blir lättförståelig. Onödigt svåra begrepp kan lämnas bort och istället kan man förklara på ett lättförståeligt sätt.

Respondenten har ställt upp resultaten i en kronologisk ordning från 1950-2000. Först kommer figuren, nämligen bilden på julkortet. Figuren efterföljs av en bildtext som berättar från vilket årtionde bilden är. Sedan kommer en rubrik till bilden. Respondenten har själv döpt bilderna till passande rubriker. För att göra det lättare för läsaren att se vilken bild och text som hör ihop så har respondenten alltid tagit nya sida när ett nytt julkort behandlas. Strukturen på resultatet består av att respondenten har följt samma ordningsföljd och iakttagit följande delar: individer, klädsel, rekvisita, utseende, färg och form, miljö och sinnesstämning, texter, budskap och material. Bildanalysen gjordes på ett mycket noggrant sätt och därför var det lätt att redovisa resultaten. Styrkan i arbetet är att respondenten skriver på ett enkelt och kort sätt och lämnar bort onödig information och svåra begrepp. Det gör att strukturen blir klar och man undviker missförstånd. I slutet av resultatkapitlet finns en rubrik som heter resultatsammanfattning och där har respondenten sammanfattat resultaten.

Larsson (1994) menar att empirisk förankring är överensstämmelse mellan verkligheten och tolkningen. En verklighet eller en text kan tolkas på olika sätt. Det kan finnas flera sanningar, men inte vilken som helst tolkning är sann. Olika källor kan ge olika svar, men det betyder inte nödvändigtvis att något svar är osant, utan man har helt enkelt haft olika utgångspunkter.

Respondenten har tolkat bilderna utgående från de teoretiska utgångspunkterna, den teoretiska bakgrunden och tidigare forskning. Erfarenheter, personlighet och humör påverkar hur saker tolkas. Människor kan associera samma sak till helt vitt skilda saker beroende på tidigare upplevelser och vad man förknippar saken med. Respondenten har inte helt vilt hittat på egna tolkningar utan följt sina utgångspunkter, men om en annan person skulle tolka exakt samma bilder så skulle resultatet troligtvis bli aningen annorlunda. Det behöver inte betyda att någon har fel, men man kan tolka saker på olika sätt. Respondenten är medveten om att detta så klart påverkar slutresultatet. Respondenten har försökt att ha ett öppet sinne och undvika förutfattade meningar när tolkningen har utförts, och fokus har lagts på utgångspunkterna.

Valet av julkort har även baserat sig på respondentens uppfattning av vad som varit trendigt under olika årtionden samt vilka kort som respondenten själv upplevt estetiskt vackra och intressanta. Det betyder att en annan person kanske hade valt att analysera andra kort. Resultatet har troligtvis också påverkats av miljön. Kortens mottagare är bosatt på landsbygden och tillgängligheten på kort kan ha påverkat resultatet. På 1950-talet kan utbudet på kort ha varierat kraftigt beroende på om man varit bosatt på landsbygden eller i en stad. Troligtvis är de flesta korten skickade av personer som bott nära mottagaren. Detta är förstås bara ett antagande, men viktigt att poängtera eftersom det kan påverka resultatet.

Slutligen vill respondenten kritiskt granska allmänna saker som ännu inte tagits upp i den kritiska granskningen. I tidigare forskning har respondenten redogjort för artiklar. Respondenten är medveten om att alla artiklar inte är vetenskapliga. Artiklarna tangerade ändå ämnet och därför ansåg respondenten att artiklarna passade. Respondenten ville analysera julkorten på så lika sätt som möjligt och därför analyserades bara kortens framsida i huvudsak. Ett av korten var uppvikbart och innehöll en 3-D bild. Respondenten valde att inte analysera 3-D bilden, men ansåg det vara en viktig förändring och ville trots det nämna saken. Respondenten valde också att kommentera om kortens baksida hade gulnat eftersom det ger viktig information om kortens material och vilka förändringar som skett. Respondenten scannade in julkorten i arbetet och kvalitén blev mycket bra. Färgerna och detaljerna är desamma trots att de riktiga korten inte finns med i studien. Bra kvalitet på bilderna gör att det är möjligt att göra en noggrann bildanalys och det ledde till att det var lätt att redovisa resultaten. Trots att det kunde ha gjorts förbättringar är respondenten nöjd

med sin insats och har gjort det bästa möjliga av egna förutsättningar. Det är inte det lättaste att kritiskt granska men respondenten har lyft fram både positiva och negativa aspekter.

10 Diskussion

Det har varit väldigt intressant att ta reda på hur julkorten utvecklats. Emellanåt har det t.o.m. varit nostalgiskt när man upptäckt saker från det förflutna som man helt glömt bort. Jag har kunnat svara på syftet med studien, som är hur julkortens utseende har ändrats från 1950-2000. Jag har tagit med de viktigaste resultaten i resultatsammanfattningen och redogjort för vilka förändringar som skett. Resultaten är inte direkt banbrytande, men visst har korten förändrats mycket om man jämför kortet från 1950-talet med kortet från 2000-talet. Först var julkorten gjorda på tjockt strävt papper och formatet var litet. Tomten var en liten varelse och korten innehöll inte så många detaljer. Vartefter utvecklingen framskred så blev korten i standardstorlek och materialet blev mera böjbart och korten blev tunnare. En ny trend blev att fotografera stilleben, och därför minskade mängden illustrerade kort för en kort tid. På 1980-talet började man använda olika specialpapper som gav effekter till korten. Tomten växte och blev lika stor som en människa. På 1980-talet och framåt blev detaljerna fler, djuren agerade tomtar och korten pryddes med glitter och guld. Framsidan på korten blev glansig och färgerna blev starka och varma.

Mina föräldrar fick ifjol ett julkort som måste avläsas med en smartphone och en QR-kodläsare. I och med teknikens framgång så kommer julkorten säkert att utvecklas i snabb takt. Därför vore det intressant att fortsätta forska i julkortens utveckling från 2000-talet och framåt. Det vore även intressant att gå djupare in på enskilda trender inom julkorten eller att intervjua personer och ta reda på hurdana julkort som tilltalar dem.

Mitt val av ämne har förvånat många, och de har velat veta varför och hur jag kommit på att skriva om julkort. När man studerar till estenom får man lära sig om estetik, design, stil, färg, form, kreativitet, dataprogrammet illustrator och i fotograferingskursen lär man sig om bildkomposition. Julkort är uppbyggda av alla ovan nämnda delar. Under studietiden

tillämpar vi främst dessa kunskaper på människan. Vi gör make-up, frisyrer, stilhelheter och fotograferar. Varför inte vända på steken och ta vara på denna kunskap men göra något helt annat, som t.ex. julkort. Estenomutbildningen är bred och det är meningen att vi själva skall hitta det som vi är intresserade av och utveckla dessa kunskaper. En estenom måste vara kreativ, nytänkande och hitta sin egen nisch, och det är precis det jag gjorde. Därför är jag lika förvånad över att folk inte förstår kopplingen mellan julkort och skönhetsbranschen. Julkort är estetiskt vackra skapelser och jag kan se skönhet i julkort. Jag håller med Alex Bachelor som i Royal Mail (2006) undersökningen säger att trots att vi kanske idag lever i ett väldigt hektiskt samhälle så uppskattar de flesta att få personliga hälsningar på julen och man vill umgås med nära och kära. Detta fenomen återspeglas i julkorten. Det är största orsaken till att jag valde detta tema, för jag anser att julkorten är och kommer att förbli viktiga. Julkorten sprider glädje, låter oss vara kreativa samt hjälper oss att hålla kontakten med våra medmänniskor, och vad är nu viktigare än det.

Litteraturförteckning

Ahnlund, G. (1971). *Form och komposition*. Borås: Centraltryckeriet.

Aspers, P., Fuehrer, P. & Sverrisson, A. (2004). *Bild och samhälle. Visuell analys som vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Bergström, B. (2010). *Effektiv visuell kommunikation. Om nyheter, reklam och profilering i vår visuella kultur*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Borgersen, T. & Ellingsen, H. (1994). *Bildanalys*. Stockholm: Studentlitteratur.

Close-Up Media, inc. (2010) Shutterfly Survey: Consumers Plan to Send Holiday Greeting Cards. *Close-Up Media, Inc.* Nov. 2010

Cornell, P., Dunér, S., Millroth, T., Nordström, G.Z. & Roth-Lindberg, Ö. (1985). *Uppslagsbok i bildanalys. Teorier. Metoder. Begrepp*. Malmö: Gidlunds bokförlag.

Dahlqvist, F. (1998). *Kreativitetsteorin*. Stockholm: Redaktion.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Edmonton Journal (1992). Advertising Feature for a guide to Christmas; Christmas cards reflect the times: [Final Edition]. *Edmonton Journal*, 24 nov: E5

Edwards, B. (2004). *Om färg. Handbok och färglära*. Stockholm: Bokförlaget Forum.

Ejvegård, R. (2002). *Vetenskaplig metod för projektarbete*. Lund: Studentlitteratur.

Felten, E. (2009). Taste – de gustibus – Christmas Spirit: It's all in the cards. *Wall Street Journal*, dec. 18 W. 17.

Forsberg Warringer, G. (1996). *God Jul med Jenny Nyström*. (u.o.): Forum.

Forsberg Warringer, G. (2008). *Jenny Nyström livet och konsten*. Bromma: Ordalaget Bokförlag.

Hansson, L., Kristiansson, M. & Palmquist, E. (2004). *Grafisk design en introduktion*. Värnamo: Bokförlaget Arena.

Holm, J. & Koehler, M. (2005). *Din personliga färgkod: så styr färgerna ditt liv*. Malmö: Damm förlag Ab.

Larsson, S. (1994). Om kvalitetskriterier i kvalitativa studier. Ingår i: Starrin, B & Svensson, P. *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Lindgren, B. & Nordström, G.Z. (2009). *Det kreativa ögat om perception, semiotik och bildspråk*. Lund: Studentlitteratur.

Lönnqvist, B. (1992). *God Jul!* Jyväskylä: Schildts Förlag Ab.

Master, B. & Pearson, S. (2008). Paper cards are the post of Christmas past. *Financial Times*, dec. 24

Nyberg, R. (2000). *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och Internet*. Lund: Studentlitteratur.

Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen*. Stockholm: Liber

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Pettersson, R., Frank, L., Frohm, J., Holmberg, S., Johansson, P., Meldert, M. & Strand, L. (2004). *Bild & Form för informationsdesign*. Lund : Studentlitteratur.

Robertson, B. (1987). *Teckna och illustrera med Bruce Robertson*. London: Forum.

Royal Mail (2006). The Christmas card retains its crown as the most popular festive greeting. *PR Newswire Association LLC*, dec. 12.

Ryberg, K. (1991). *Levande färger. En bok om färgernas dolda psykologi*. Västerås: ICA-förlaget AB.

Sisefsky, J. (1995). *Om färg. Uppfatta, förstå och använda färg*. Västerås: ICA Förlaget.

Sjöstedt, U. (2002). *Fotoskolan: komposition*. Borås: Centraltryckeriet.

Stevens, P. (1996). Images of Christmas. *British Heritage*, 96 (18), 24-27.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Vuorenjuuri, H. & Vuorenjuuri, M. (1981). *Hyvää Joulua perheen joulukirja*. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Watkins, D. (2000). Aviation greeting cards, introduced early in the 20th century, highlighted the newest forms of transport. *Aviation History*, (11) issue 2.

Wikström, B-M. (2003). *Estetik och omvårdnad*. (u.o.): Studentlitteratur.